

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**5.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ALLAH'A İMAN
KONUSUNU ALGILAMA DÜZEYİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
PROF.DR. İBRAHİM COŞKUN**

HAZIRLAYAN KÜBRA YAŞAR

KONYA-2019

**T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
İLKÖĞRETİM DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
EĞİTİMİ BİLİM DALI**

**5.SINIF ÖĞRENCİLERİNİN ALLAH'A İMAN
KONUSUNU ALGILAMA DÜZEYİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**DANIŞMAN
PROF.DR. İBRAHİM COŞKUN**

HAZIRLAYAN KÜBRA YAŞAR

KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kübra YAŞAR
	Numarası	138310011012
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tezin Adı	5.Sınıf Öğrencilerinin Allah'a İman Konusunu Algılama Düzeyi

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

K. Yasar

08/07/2019
Öğrencinin
Adı Soyadı İmzası
Kübra YAŞAR

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kübra YAŞAR
	Numarası	138310011012
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. İbrahim COŞKUN
	Tezin Adı	5.Sınıf Öğrencilerinin Allah'a İman Konusunu Algılama Düzeyi

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan 5.Sınıf Öğrencilerinin Allah'a İman Konusunu Algılama Düzeyi başlıklı bu çalışma 14/06/2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

	Ünvanı Adı Soyadı	İmza
Danışman	Prof. Dr. İbrahim COŞKUN	
Jüri Üyesi	Prof. Dr. Mustafa TAVUKÇUOĞLU	
Jüri Üyesi	Dr. Öğr. Üy. Sümeyra BİLECİK	

ÖNSÖZ

Yaratılış gereği insan; öğrenmesi, eğitimi bir anda meydana gelen bir varlık değildir. İnsan, hayat boyu öğrenmeye açık bir şekilde varlığını devam ettirmeye odaklı yaratılmıştır. Yaşamının her döneminde bireyin öğrendiği veya öğreneceği kelime, kavram ve bilgiler o dönemin öğrenme özellikleri ile paralel bir ilerleme kaydetmektedir.

Üzerinde çalıştığımız örneklem grubu olan 9-11 yaş arası öğrenciler somut işlemler dönemini henüz bitirip, soyut işlemler dönemine geçme aşamasında olduğu için Allah, gayb, iman gibi soyut konuları algılamaları oldukça güç olmaktadır.

Yaptığımız bu çalışmada ise öğrenmelerini en üst seviyeye ulaştırmayı amaçladığımız 30 öğrenciyi hedef aldık. Bu öğrenciler ile nitel bir araştırma yöntemi olan görüşmeyi kullanarak, her bir öğrenci ile birebir görüşüp araştırmamızın verilerini elde ettik.

Araştırmamızda biz, bu dönemdeki çocukların soyut kavramlar barındıran Allah'a iman konusunu algılama düzeylerinin ne seviyede olduğu, öğrenmelerinde etkili olan faktörlerin neler olduğu gibi sorulara yanıt bularak; din eğitimi konusunda eksik kalan bu noktada nitel görüşme yöntemi ile yeni bir yorum geliştirme amacı taşıdık.

Çalışmamızın her aşamasında desteklerini esirgemeyen danışman hocam Prof. Dr. İbrahim COŞKUN' a, her an kapısını çalıp bilgi almamı sağlayan, her türlü soruma cevap veren değerli hocam Prof. Dr. Muhiddin OKUMUŞLAR' a, çalışmama kaynaklık eden değerli öğrencilerime, manevi desteklerinden dolayı aileme ve her zaman yanımda olup destek olan dostum Fadime SARI' ya teşekkürü borç bilirim.

Kübra YAŞAR
KONYA-2019

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kübra YAŞAR
	Numarası	138310011012
	Ana Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Bilim Dalı	İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. İbrahim COŞKUN
	Tezin Adı	5.Sınıf Öğrencilerinin Allah'a İman Konusunu Algılama Düzeyi

ÖZET

Bu araştırma somut işlemler basamağındaki 5.sınıf öğrencilerinin soyut bir konu olan Allah'a iman konusunu algılama düzeylerinin ne seviyede olduğunu belirlemek amaçlı yapılmıştır.

Araştırma 2018-2019 eğitim öğretim yılında Konya ili Kulu ilçesi Cumhuriyet Ortaokulu' da 5.sınıfta okuyan 30 öğrenci üzerinde önceden belirlenen sorular çerçevesinde nitel araştırma yöntemlerinden görüşme formu kullanılarak, alınan cevaplar doğrultusunda ortaya çıkmıştır.

Araştırma da 9-11 yaş arası öğrencilerin soyut olan bu konuyu yeni yöntem ve tekniklerle, farklı metotlarla sunulduğunda algılamalarının daha iyi olduğu gözlenmiştir. Araştırma da ortaya çıkan dikkat çeken hususlardan biri de şudur:

Öğrencilerin zeka gelişiminde okul ve ailenin etkisi büyük önem taşımaktadır. Dini eğilimleri olan yada bilgi düzeyleri yüksek ailelerin çocuklarının konuyu algılamalarının kolay olduğu gözlenmiştir. Eğitimin öğrencilere gösterilen özel ilginin, farklı yöntem ve tekniklerin öğrenmeyi kolaylaştırdığı, algılamayı hızlandırdığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Allah'a İman, 5.sınıf, Algılama düzeyi

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

Öğrencinin	Adı Soyadı	Kübra YAŞAR
	Numarası	138310011012
	Ana Bilim Dalı	Primary Education of Religious Culture and Moral Knowledge
	Bilim Dalı	Primary Education of Religious Culture and Moral Knowledge
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Prof. Dr. İbrahim COŞKUN
	Tezin İngilizce Adı	The Perception Level Of The 5 th Grade Student's On God

SUMMARY

This research is carried out to determine the perception level of the 5th-grade students' perception of the abstract topic the faith to God. In the 2018-2019 academic years, 30 students between 9-11 years old from 5th grade, from Cumhuriyet secondary school from Kulu district of Konya province have been interviewed in the form of qualitative research method with predetermined questions.

In this study, it was observed these 9-11 years old students' perception of this abstract topic was better when the topic was presented with new and different techniques and methods. One of the remarkable results of the research is as follows:

It has been found that in the development of students' intelligence and perception the impact of school and the role of the family plays an important role. The students from the families who had religious tendencies or high levels of knowledge perceived the subject easier. Even a little difference, it was observed that students who grew up in families with religious sensitivity understood and perceived the topic much easier. Furthermore, it has been observed that education based on giving attention to students and using different methods and techniques facilitates the students' learning and accelerate their perception.

Keywords: Faith in God, 5th class, level of perception.

İÇİNDEKILER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET	iii
SUMMARY	iv
İÇİNDEKILER.....	v
KISALTMALAR	ix
GİRİŞ	1
1-Araştırmanın Problem Durumu ve Problem Cümlesi.....	1
2. Araştırmanın Amacı	2
3. Araştırmanın Önemi.....	3
4. Araştırmanın Sınırlılıkları	3
5. Araştırmanın Varsayımları ve Sayıltıları	4
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
1.1. Gelişim ve Gelişimin Temel Nitelikleri	6
1.2.Çocukluk Dönemi	7
1.2. Duygusal Gelişim	8

1.2.1	Duygunun Tanımı	8
1.2.2	Duygusal Gelişim Özellikleri	9
1.2.3.	Duyguların Değerlendirilmesi	10
1.3.	Bilişsel Gelişim ve Bilişsel Gelişim Teorileri	11
1.4.	Dini Gelişim ve Teoriler	17
1.4.1.	Allport ve Dini Yaşantının Olgunlaşması	17
1.4.2.	Ronald Goldman ve Dini Düşüncenin Gelişimi	18
1.4.3.	David Elkind ve Dinsel Kimliğin Gelişimi	19
1.4.4.	Ernest Harms ve Dini Duygunun Gelişimi	20
1.5.	Ahlak Gelişimi	21
1.6.	İnanç Gelişimi	22
1.6.1.	Fowler ve İnanç Gelişimi	22
1.7.	Araştırma Hakkında Yapılan Benzer Çalışmalar	24
	İKİNCİ BÖLÜM	28
2.1.	Araştırmanın Modeli	28
2.2.	Araştırmanın Yöntemi	29
2.2.	Araştırma Grubu ve Özellikleri	30
2.4	Verilerin Toplanması ve Analizi	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	33
BULGULAR VE YORUMLAR.....	33
3.1. Aile ve Yakın Çevre İle İlgili Bulgular ve Yorumlar	33
3.2. Öğretmenler İle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	34
3.3. Kitaplar İle İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	34
3.4. Ders İşlenişinde Kullanılan Yöntem ve Teknikler İle İlgili Bulgular ve Yorumlar	35
3.5. Allah'a İman Konusunu Algılama İle İlgili Sorulan Soruların Bulguları ve Yorumlar (Birinci Grup Klasik Yöntemle Ders Anlatım)	35
3.5.Allah'a İman Konusunu Algılama İle İlgili Sorulan Soruların Bulguları ve Yorumlar (İkinci Grup Modern Yöntemlerle Ders Anlatım)	45
3.5. Görüşme de Yöneltilen Soruların Bulguları ve Yorumları.....	54
3.5.1.Bizi kim yaratmıştır? Sorusunun Bulgu ve Yorumları	54
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	60
SONUÇ	60
ÖNERİLER	62
KAYNAKÇA	63
EKLER	66

ÖZGEÇMİŞ 75

KISALTMALAR

Ak. : Akademi

E : Erkek

Edt.: Editör

Enst : Enstitü

Mat. : Matbaa

Ö: Öğrenci

Ss. : Sayfa sayısı

TDVY. : Türkiye Diyanet Vakfı yayınları

Üni. : Üniversite

Vb. : Ve benzeri

Vs. : Vesaire

Yay.:Yayınları

GİRİŞ

1-Araştırmanın Problem Durumu ve Problem Cümlesi

Çocukluk dönemi, kendi içerisinde belli aşamalardan oluşan bir gelişim evresi gösterir. Bu dönem çocuğun geleceği için önemli olan durumların özellikle ahlaki ve dini alt yapının temelini atıldığı bir dönemdir. Bu kritik dönemin sağlıklı bir şekilde atlatılması büyük önem arz etmektedir.

Sorunsuz bir şekilde atlatılması hedeflenen bu dönemde eğitime büyük sorumluluk düşmektedir. Eğitimci öğrencilerin içinde buldukları dönemin özelliklerini çok iyi bilmeli ve buna bağlı olarak uygun yöntem ve teknikler, uygulama alanları oluşturmalıdır.

Bireydeki dini inancın kaynağı, ne zaman başladığı, nelerden beslendiği, nasıl şekillendiği gibi konuların bilinmesi konunun amacına uygun hareket edilesini sağlar. Zira bu bilgilerin eksikliği konudan sapmaya yol açar. Çocuğun fitratında var olan inanma duygusu gelişimin belli dönemlerinde farklı boyutlara ulaşmaktadır. Soyut bir konu olan Allah'a iman diğer disiplinlerden ayrı kavranması zor olan bir alanı oluşturmaktadır. Çocuğun fitratında var olan inanma ihtiyacının karşılanması, fiziksel ihtiyaçlarını karşılamada yetersiz kaldığında başvurduğu ilk kaynağın annesi olması gibi, Allah inancının temelini oluşturma da görev anneye, aileye düşmektedir. Daha sonra çocuk çevresindekilerin etkisiyle kendisinde var olan sorulara yanıtlar bulmaya çalışır. Yaşın ilerlemesine bağlı olarak çocuğun var olan her şeyi Yaratan hakkındaki sorular karmaşıklığa neden olmakta ve bu sorulara verilecek net cevaplar okulda yerini almaktadır. Çocuktaki bu sorular yanıt bulmaya başladıkça imanı taklitten tahkike doğru yol almaktadır.

Okuldaki din eğitimi 4.sıfta verilmeye başlanmaktadır. Soyut konularda tam olarak bir algılamamanın olmadığı bu dönemin ikinci seviyesini oluşturan 5. Sınıf öğrencilerinin (9-11) daha çok gayb alemi ile ilgili soyut konuları barındıran Allah'a iman konusunu algılama düzeylerinin ne ölçüde olduğunu betimlemek ve belirlemek araştırmamızın problemini oluşturmaktadır.

Bu probleme bağlı olarak şu alt problemlerden bahsedilir:

- 5. Sınıf öğrencilerinin Allah'a iman konusunu algılama düzeyi nedir?
- Allah'a iman konusunu öğrencilerin kolay algılayabilmesi için uygulanan yöntem ve teknikler ne denli etkilidir?
- Çocuklara daha çok soyut kavramlar barındıran Allah'a iman konusunu nasıl anlatırsak öğrenciler konuyu daha iyi kavrar?
- Araştırmaya katılan öğrencilerin bireysel farklılıkları konuyu anlamada etkili midir?
- Araştırmamıza konu olan 5. Sınıf öğrencilerinin Allah'a iman konusunu anlamada yaşamış olduğu zorluklar nelerdir?

2.Araştırmanın Amacı

Allah kavramı ve dini inancın temelini oluşturan Allah inancı, soyut bir kavramdır. Bu durum, çocuğa Allah (inancı) hakkında fazla bir şey öğretilmeyeceği anlamına gelmez. Burada önemli olan çocuğun ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda onun varoluş sorularına yeterli cevaplar bulabilmesine yardım etmek ve bu konuda ona rehberlik yapmaktır. Bu bağlamda eğitimcilerin ortaya koydukları gayretler çocuğun sorularına doğru yanıtlar almasını ve ona rehberlik etmesini kuşkusuz kolaylaştıracaktır.

Bu araştırmada, 5.sınıf öğrencilerinin Allah'a iman konusunu algılama düzeylerini incelemek amaçlanmıştır. Bu amaca ulaşmak adına öğrencilerin algılama düzeyleri ne kadar ?, algılamalarını iyileştirmek için ne gibi yöntem ve teknikler kullanılabilir ? gibi soruların cevaplarını bulmaya çalışmak, bu soruların kaynaklandığı problemlerle ilgili daha net bir görüntü ortaya koyabilmek bu çalışmanın amaçlarını oluşturmaktadır.

Öğrencilerin kavrama düzeylerini yükseltmek adına öğrencilere dersleri geleneksel yöntemin dışında, güncel, farklı, onların dikkatini çekecek tarzda anlatarak konuyu daha kolay anlamalarını, kavramalarını, içselleştirerek hayata uygulamalarını kolaylaştırmak amacı ile bu araştırma yapılmaktadır.

DİKAB müfredatına dâhil olan soyut kavramların nasıl algılandığı ve bu algılamanın hangi seviyede olduğunu belli sorularla tespit etmek asıl hedefimizdir.

3. Araştırmanın Önemi

Çocuklara ‘Allah İnancı’ öğretilirken onların içinde buldukları psikolojik, fizyolojik, bilişsel, ahlaki ve manevi gelişim özelliklerinin dikkate alınması gerekir.

Nitekim çocukluk döneminin başlarında çocukta var olan sorular onların içinde buldukları özel durumlar dikkate alınmadan cevaplanır ya da sorulara gereken cevaplar verilmez ise daha sonraki hayatlarında yanlış bir Allah tasavvuru ya da Allah’ı peşinen yok sayma gibi durumlar ortaya çıkabilir. Bu durumda bizler çocuğu susturma ve bastırma yerine onun yanında olduğumuzu hissettirip, anlaması için uğraşıp onun bilgiyi keşfetmesine yardımcı olunmalı.

Eğitimciler olarak da her çocuğun öğrenme süreci ve şekillerinin farklı olacağını göz önünde bulundurarak onların kapasitesine göre dersler işlenmeli, renklendirilmeli, cazip hale getirilmelidir.

Çocuğa biz her yaşta her türlü bilgiyi veremeyeceğimiz gibi, verdiğimiz bilgilerin çocuğun zihinsel, bilişsel yapısına uygunluğu da büyük önem arz etmektedir. 9-11 yaş aralığındaki çocukların somut işlemler döneminden henüz çıkmış olmaları ve ‘Allah İnancı’ konusunun soyut bir konu olması çocuğu zorlamaktadır. İşte burada çocuğun manevi duygularından taşıması olduğu sevgiden yola çıkarak Allah’ın varlığı bilgisine ulaşması sağlanmalıdır.

Allah inancı gibi soyut bir konu somut aktivitelerle çocuğun bilgisine sunulmalıdır. Çocuğun duygu ve düşünceleri göz ardı edilmeden Allah’ ı kavraması için ona yol arkadaşlığı yapıp ona eşlik edilmelidir.

4.Araştırmanın Sınırlılıkları

- Araştırmamız, Konya ili Kulu ilçesi Cumhuriyet Ortaokulu ile sınırlandırılmıştır.

- Çalışma grubu 2018-2019 öğretim yılında 5. Sınıfta öğrenim gören 30 öğrenci ile sınırlıdır.
- Araştırma gözlemlenebilen saha ve zaman aralıklarıyla sınırlıdır.
- Araştırma, değişkenleri ölçmek için geliştirilen görüşme formları ile toplanan bilgilerle sınırlandırılmıştır.

5.Araştırmanın Varsayımları ve Sayıtları

- Çalışma grubundaki öğrenci grubu, temsil niteliğine sahiptir.
- Ortaokul öğrencilerinin belirtecekleri görüşler, içinde buldukları şartlardan etkilenmektedir.
- Araştırma için geliştirilen veri toplama araçları, araştırmanın amacını gerçekleştirmeyi sağlayacak yeterli ve geçerli bilgileri yansıtacak niteliktedir.
- Araştırmada, öğrencilerin araştırma sırasında uygulanan ölçme araçlarına samimi ve doğru cevaplar verdikleri varsayılacaktır.
- Araştırmaya katılan öğrencilerin normal zeka düzeyinde oldukları kabul edilmiştir.

6.Tanımlar

Allah: “*Varlığı kendinden olan ve bütün kemal sıfatlarının manasını kendinde toplayan hakiki mabudun adı. İslam’ın tanıttığı tek Tanrı*” (Topaloğlu, Yavuz, Çelebi, 2013: 106).

Allah: “*Bir ve tek yaratan, ortağı olmayan, kainatı yoktan var eden, kıyamet gününde kainatın sonunu getirendir*” (Coşkun, 2017:87).

İnanç: “*Bir düşünceye çok sağlam bir biçimde, içten, gönülden bağlı bulunma, güvenle doğru sayma, inanma, iman. Bir kimseyi söylemiş olduğu sözde tasdik etmek, doğrulamak, söylediği sözü kabul etmek, gönülden benimsemek, şüpheye mahal vermeyecek şekilde içten ve samimiyetle inanmak*” (TDVY, 2008: 68)

Terim olarak ise: “Hz. Muhammed’ i , Allah u Teala’dan getirdiği kesin olarak bilinen zarûrat- ı diniyye yi onaylamak, ondan gelen haberleri tereddüt etmeden kabul edip, gerçek ve doğru olduğuna yürekten inanmaktır” (TDVY, 2008: 68). “Ebü’l Ferec İbnü’l Cevzi;’kalp ile tasdik, dil ile ikrar ve organlarla amel’ olarak tanımladığı imanın Kur’an’da 5 manada kullanıldığını belirtir: Tasdik, sadece dilin ikrarı, tevhid, peygamberi onaylama ve namaz”(Aktaran: Kaya, 2015:40).

Tekvin: “Var etmek, varlık sahasına çıkarmak, yaratmak demektir. Cenab- ı Hakk’ın fiili sıfatlarını ifade eder” (Topaloğlu, Yavuz, Çelebi, 2013: 106).

Tevhit: “Cenab- ı Hakk’ın zatında, sıfatlarında, fillerinde ve kendisine ibadet edilmesinde bir olması, şeriki, benzeri, ortağı, yardımcısı rakibi olmaması”(Topaloğlu, Yavuz, Çelebi, 2013: 106).

Algı düzeyi: “Bireyin algı sınırlarını belirleyen yaş, tecrübe, çevre, bilişsel gelişim gibi unsurların oluşturduğu genel sınırlara denir” (Liman, 2007: 73).

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Gelişim ve Gelişimin Temel Nitelikleri

Gelişim, A. Aydın ve F. Baymur' a göre organizmanın dölleniş yumurta aşamasından başlayıp hayat boyu geçirdiği çok yönlü düzelme ve yetkinleşme sürecidir (Kaya, 2015: 25).

Çoğu zaman birbirleriyle karıştırılan “büyüme” (growth) ile “gelişme ” (development) aslında birbirlerinden farklı kavramlardır. “Büyüme” genel olarak fiziksel ve bedensel değişimleri boy, kilo gibi sayısal değişiklikleri içine alır. Bir çocuğun geliminden bahsedildiği zaman hem bedensel büyümesi hem de niteliksel değişiklikler kastedilmiş olur. Bedenin gelişimi çok hızlı olur ve buna bağlı olarak duyu organları hızlı bir şekilde işlevini yerine getirmeye başlar. Sinir sisteminin yetişkinlik çağında ulaşacağı düzeyin büyük bir kısmı da ilk 6 yaş içinde tamamlama gösterir. Çocukta zamanla öğrenme, hatırlama ve hüküm verme yetkileri de gelişme gösterir. Gelişim en genel haliyle büyüme, olgunlaşma, hazır bulunuşluk, öğrenme kavramlarını da içine alan düzenli, sürekli, uyumlu ilerleme anlamına da gelir (Selçuk, 2015: 24).

İnsan doğumundan ölümüne kadar hayatını belli dönemler halinde geçirir. Genel olarak Çocukluk, Ergenlik, Erişkinlik(yetişkinlik) ve yaşlılık olarak ayrılan bu dönemleri kesin yaş sınırları ile birbirinden ayırmak zordur. Her dönem, bir önceki dönemin etkisi altında, bir sonraki dönemi de etkileyici biçimdedir. Bu dönemler arası geçişte belirleyici olan sadece bedensel gelişim değil, fizik çevrenin, sosyo - ekonomik ve kültürel koşulların etkin rolleri vardır. Fakat her dönem kendine has ve belirli bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal özellikleri barındırır. Bireysel farklılıkların yanında bu özelliklerin bilinmesi kişinin eğitiminde izlenecek yolu belirler (Yörükoğlu, 2010).

Birey , aile, sokak ve çevresiyle; geçmişte ve şimdi olan yaşantısıyla ; fiziksel, duygusal, zihinsel ve ahlaki gelişimiyle ; bilgisi, kabiliyeti ve tutumlarıyla, geçmiş yaşantısında yaptıkları ve gelecekte yapacakları ile bir bütünlüğü temsil eder (Başaran, 1978: 14).

İnsanın gelişimini dönemlere ayırmak yada duygu, zihin gibi alanlara ayırmak kişinin daha iyi tanınmasını kolaylaştırır. Bir kimse hakkında doğru ve tutarlı kararlar almamız için onun hakkında bilgilere sahip olmamız gerekir. Bir kişi hakkında yetenekleri, ilgi alanları, başarıları, sosyal ve duygusal alanda gösterdiği olgunluk, sağlığı, alışkanlıkları ve dini tutumu ile ilgili elimizde ne kadar bilgi varsa o kadar doğru kararlar verebiliriz (Selçuk, 2015: 25).

Gelişimin gelişim psikologlarınca üzerinde birleşilmiş temel bazı nitelikleri şöyledir:

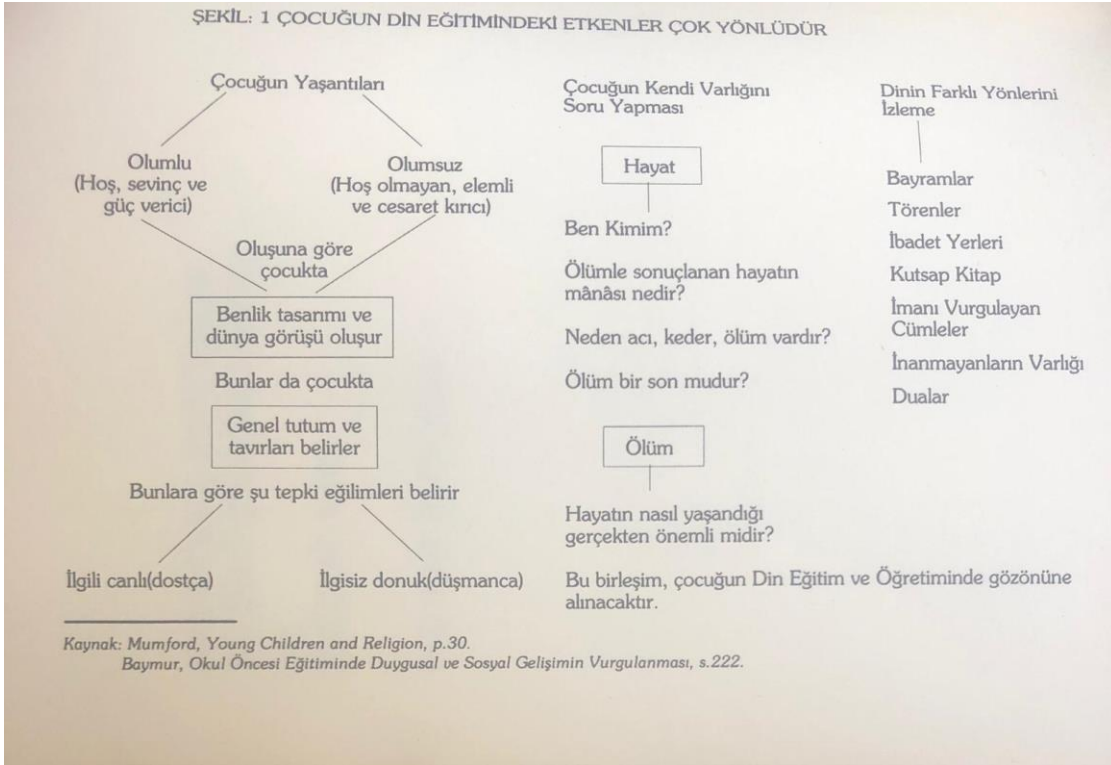
- Gelişim, genetik ve çevresel faktörlerin etkileşiminin sonucudur.
- Gelişimin belli dönemleri vardır ve düzenli bir sıra izler.
- Gelişimde kritik dönemler vardır.
- Gelişim, baştan ayağa, içten dışa bir seyir gösterir.
- Gelişimde kişisel farklılıklar söz konusudur.
- Gelişim bir bütündür (Osmanoğlu, 2007:8).

1.2.Çocukluk Dönemi

Çocukluk döneminin tanımı ya da yaş aralığının sınırlarının çizilmesinde, toplumlar arası farklar olabildiği gibi aynı toplum içindeki farklı kesimler arasında da farklar olabilmektedir. Kalıtım, beslenme, sağlık gibi etmenler sebebiyle büyüme ve olgunlaşma bireyden bireye farklılık göstermektedir (Selçuk, 2015: 26).

Araştırmacılardan bazıları çocukluk çağını “oyun ve öğrenim yıllarını kapsayan dönem” olarak görmüş, bazıları ise zihin ve beden gelişimini esas alarak

ergenlik dönemi belirtilerinin başlamasını çocukluk çağının bitimi olarak kabul etmişlerdir (Yörükoğlu, 1981:17).

(Mumford, 30;Aktaran:Selçuk, 2015:61)

Figure 1

1.2. Duygusal Gelişim

1.2.1 Duygunun Tanımı

Duygular, “fizyolojik temel ve belirtileri çoğu kez bilinmeyen ve şiddetli olmayan duygusal durumlar” olarak bilinen, bireyin iç dünyasıyla alakalı olan ruhsal olgular şeklinde açıklanabilen karmaşık olay ve faaliyetlerdir (Fersahoğlu-Demir, 2014: 21).

F. Krueger'e göre duygu, ruhta "tecrübe edilen şeylerin ve onların en verimli beslenme yerlerinin ana kaynağıdır. C. Schwarz' a göre "insan ruhunda ilk beliren duygudur ve bütün hayatı boyunca o ruhun temeli olur".Rohracher de ise duygular bilincin etkisi olmadan iç ve dış olaylara bir tepki olarak ortaya çıkan daha çok dil ile anlatılması zor olan, beğenilen yada beğenilmeyen ruhsal olgulardır. Bu duygusal halleri ifade eden kelimelerin bir bölümünü, "öfke, kin, nefret, kıskançlık, haset, üzüntü, acı, sempati, antipati, aşk, sevgi, acıma, hasret, coşkunluk, hayret, düş kırıklığı, saygı, heyecan, memnuniyet, utanma, şükür, minnet, yüceltme, alçak gönüllülük vb." olarak sıralamıştır (Kurueger: 30; Aktaran: Yavuz,2012: 22).

1.2.2 Duygusal Gelişim Özellikleri

İnsan duygularının tümünü bebeklik ve ilk çocukluk dönemlerinden alır. Bu dönemde çocuğun yaşamını etkileyen, tutum ve davranışlarına yön veren onu harekete geçiren kuvvet, çocuk farkında olmasa da çoğu zaman duygulardır. Bu döneme "duygusal öğrenme dönemi " adı verilir (Türk, 2014: 145). Duygu gelişimi gelişimin diğer alanları ile yakından ilişkilidir. Çocuklar gelişimin bir aşamasından diğerine geçtikçe, dış uyaranlara verdikleri tepkiler farklılık göstermektedir. İlk olarak bir ses algılayan bebek daha sonra sesteki öfke ve sevgiyi ayırt edebilmektedir. Bebek oynadığı bir kutunun açılıp açılmadığını başta fark etmez iken daha sonra açamayınca öfkelenip, açınca sevnebilmektedir. Zihnin gelişimi tamamlandıkça öfke çocuğun zihnini geliştirici bir etmen olmaktadır (Bilgin, 1997: 132).

Her çocuk dünyaya gelirken çeşitli duyguları hoş olsun, olmasın, deneme imkanlarını da getirir. Bu duygulardan hangileri çocukta ağır basarsa , bu çocuğun çevresindekilerle kurduğu ilişkiler sonucunda gerçekleşir. Bu sebeptendir ki çocukluk dönemi duygu oluşumunda en baskın dönemdir (Rohracher: 401; Aktaran: Yavuz, 2012: 21).

Duygular hem doğuştan sahip olunan, hem de sonradan öğrenilen becerilerdir. Çocuk, annesi veya onun yerine koyduğu kişiyi başlangıçta ihtiyaçlarını karşıladığı için bağlanır. Bu dönem için ihtiyaç ihtiyacı giderenle aynı olmaktadır (Bilgin, 1997:131).

Çocukluk döneminde gerek fiziksel gerekse ruhsal olarak ihtiyaçları yeterli miktarda karşılanmamış olan kişiler, kendi potansiyellerini üst düzeyde gösteremedikleri gibi çoğu zaman normal gelişimlerini bile tamamlamayabilirler. Bu sebeple bebeklik çağından itibaren bireylerin fiziksel ve duygusal ihtiyaçları eksiksiz karşılanması, duygusal yönü zedeleyici davranışlardan uzak durulması büyük önem arz etmektedir. Yaşamın ilerleyen aşamalarında ortaya çıkan problemlerin temelinde çocukluk dönemi yaşantısının bir yansıması olduğu bir gerçektir (Adler, 1997: 13-16). Bu sebeple duygularımız yaşamımızdaki uyum ve uyumsuzlukların temeli olarak görülmüştür (Baymur, 1994: 77).

Dini gelişimin temelini çocuklukta duygular oluşturmaktadır. William James ‘duyguyu dinin ilk ve en derin kaynağı olarak nitelendirmektedir. İnsan dini aklı ile algılamak, duygularıyla dini yaşamaya çalışır (Türk, 2014: 146).

Duygusal gelişim her yönden etkiye açıktır ve bilişsel, sosyal, davranışsal, psikolojik olarak kişinin sahip olduğu her durumdan etkilenir. Yapılan araştırmalar duygu gelişimi ile davranış gelişiminin paralellik gösterdiğini ortaya koymuştur. Okul öncesi eğitimi alanında çalışan araştırmacılar kişiye doğduğu andan itibaren verilecek duyguya yönelik eğitimin kişiye ilerleyen yaşlarda ortaya çıkacak duygusal, sosyal ve davranışsal sorunları ortadan kaldırmaya yönelik olduğunu verilecek eğitimin duygusal içerikler bakımından zengin olmasının gerekliliğini belirtmişlerdir (Arı, Çeliköz, Deniz ve Saltalı, 2009: 407-408).

Ruh sağlığı için çeşitli ihtiyaç ve güdülerin doğru bir şekilde karşılanması önemlidir. İhtiyaçların karşılanmaması “engellenme” ve “çatışma” olaylarını ortaya çıkarır. Engelleme kişi de kaygı, öfke, yılgınlık gibi olumsuz durumlara sebep olabilir ve de kişilikte “kompleksler” oluşturabilir (Selçuk, 2015: 55).

1.2.3. Duyguların Değerlendirilmesi

İnsan çok zengin bir duygu dünyası içinde hayatını devam ettirir. Duygular insanın hayatında mutluluk veya mutsuzluk olarak kişiye özgü, farklı biçim ve derecelerde kendilerini kaliteleri, akışları, güçleri, derin yada yüzeysel olmaları, devamlı yada geçici olmaları ile duyururlar. Goethe’nin şu sözü duyguların kişilere

özgü oluşlarına en güzel örnektir: “Çünkü ben ne biliyorsam bunu herkes bilebilir,(oysa) ben yalnız başıma kalbime sadece kendim için sahibim” (Yavuz, 2012: 24).

13. Bilişsel Gelişim ve Bilişsel Gelişim Teorileri

Biliş: Hafıza, algı ve düşünme süreçleri yoluyla kişinin bilgi elde etme şeklini ifade eder (Ülgen, Fidan, 1983: 49).Bilişsel gelişim: Bilişsel kavramı, akıl, bilgi ve anımsama gibi zihinsel fonksiyonları ifade eder (Yavuzer, 2011: 39).

Piaget’ ye göre zihinsel etkinlik, organizmanın yapmış olduğu eylemlerin hiçbirinden ayrılmaz. Bu sebeple zihinsel işlemi özel bir biyolojik eylem çeşidi olarak görür (Wadsworth, 2015: 13).

Piaget’ in gördüğü biçimde uyum sağlama ve örgütlenme sürecini iyi anlamak için şu dört kavram iyi bilinmelidir: “şema, özümseme, düzenleme ve dengelemedir.”

Piaget’e göre uyum sağlama ve örgütlenme sürecini iyi anlamak için bilinmesi gereken kavramlar:

Şema

Piaget , zihnimizin vücudumuzla aynı yapılara sahip olduğuna inanırdı. Bütün hayvanlar yemek ve sindirim sağlayan bir mideye sahiptir. İnsanların güdülere tepki verme sebeplerini anlamak ve zihinle bağı olan çoğu olguyu anlamak için Piaget , ‘şema’ kelimesini kullanır. Şemaları kişilerin zihinsel yönden çevreye uyum sağladığı ve organize ettiği zihinsel ve bilişsel yapılar olarak görür. Yapı gibi şema da biyolojik olarak uyum sağlama yolunun zihinsel karşılığıdır.

Şemalar aynı zamanda bilişsel gelişimin, uyum sağlama ve değişime uğrayan psikolojik yapılar ve süreçleridir. Dizin dosyalarında her bir kartın bir dizini gösterdiği varsayılırsa; yetişkinlerde birçok şema vardır. Yeni doğan bir çocukta ise hiç şema bulunmamaktadır. Çocuk geliştikçe yavaş yavaş şemalar belirginleşmeye,

genelleşmeye ve “yetişkin” olmaya başlar. Bazı özelliklere göre olguları ayırıp sınıflandırarak örgütleyen şemalardır. Şemalar değişmeyen yapılar olmasından dolayı onların büyüme ve gelişimleri sağlanmalıdır. Çocukların kavramları(şemalar) ile yetişkinlerinkiler farklıdır. Yetişkinlerin bilişsel şemaları çocukların duyuşal-motor şemalarından ortaya çıkar. Değişim süreçleri ise özümseme ve düzenlemedir (Wadsworth, 2015: 14-16).

Özümseme (Özümlleme, Asimilasyon)

Özümseme, bireyin yeni bir algısal motor ya da kavramsal bir nesneyi var olan bir şema yahut davranış çeşidiyle birleştirmiş olduğu bilişsel süreçlerdir. Çocuğun hayatında yaşantılarının olduğu yeni şeyler görmüş olduğu yada eski şeyleri yeni formda gördüğü ve bir şeyler işittiği denilebilir. Çocuk yeni görmüş olduğu uyarıcıları olguları eskiden kendisinde var olan şemalara uydurur. Özümseme her an olabilir ve kişilerin bilişsel olarak uyum sağladıkları çevreyi organize etmiş olduğu yapının bir parçasıdır. Özümseme şemaların sayısının artmasını sağlar (Wadsworth, 2015: 17).

Düzenleme(Uyumsama, Uzlaşma, Uyum, Akodamasyon)

Çocuk yeni bir uyarıcı ile karşılaştığında bunu var olan mevcut şemalara uydurmaya, özleştirmeye çalışır fakat bazen bu durum mümkün olmaz. Çünkü uyarıcılara uygun mevcut şema bulunmaz. Bu durumda çocuk, ya yeni bir şema oluştur yahut uyarıcının uygun olacağı mevcut şemayı değiştirir. Bu iki durumda düzenlemedir. Çocuk aktif olarak özümüyor ve düzenliyorsa belirli yapıda olan şemaları değiştirmesi beklenemez (Wadsworth, 2015: 17-18).

Dengeleme

Dengeleme özümseme ve düzenleme arasındaki uyumu sağlayan bağıdır. Dengesizlik ise uyumsuzluk durumudur. Dengesizlikten dengeli duruma geçiş sürecinin adı dengelemedir. Dış yaşantının içsel yapıları (şemalar) kapsamasını dengeleme sağlar. Çocuğun dengesizlik durumunda, denge aramasını sağlar. Organizmanın her zaman aradığı zorunlu durum dengedir. Özümsemenin gerçekleştiği yerde varılan bilişsel uyum dengelemedir (Wadsworth, 2015: 19)

Bilişsel gelişim dönemleri belli bir sırayı takip ettiği halde çocukların her biri bu dönemler arası geçişleri farklı yaşlarda gerçekleştirebilirler.

Bilişsel gelişim 4 farklı faktörden etkilenir ve bunların her biri birbiri ile bağlantılıdır:

- Olgunlaşma: Bedensel olarak olgunluk kazanma, merkezi sinir sisteminde meydana gelen olgunlaşma.
- Tecrübe: Hareket etme, yakalama somut nesnelere ile ilgili düşünme ve onlarla ilgili süreçler hakkında düşünme.
- Sosyal Etkileşim: Konuşma, oynama, diğer bireyler çocuklarla iş yapılması.
- Dengelenme: Tecrübe kazanma, olgunlaşma, sosyallik kazanma durumlarını toplayıp zihinsel yapıyı oluşturma“İşlemleri” Piaget, zihinsel yönden uygulanan faaliyetler olarak adlandırır ve bunların gerçek düşüncelerin önemli parçaları olduğunu bilinmesi gerekli iki önemli boyutu olduğunu bildirir.

Bunlar:

-Korunum: “Nesnelerin, uzunluk, sayı yada miktarlarının ; şekil, pozisyon yada gruplamada değiştiği halde özelden aynı durumda olduğunun bilinmesidir.

-Tersine Dönüştürebilme: Şekil, sıra, pozisyon vb. herhangi bir durumdaki değişikliğin tersine dönüştürülebileceğini bilmek (Çukur, 1994: 23)

Jean Piaget’ e göre; Düşüncedeki başarılı değişim belirli dönemlerin geçilmesiyle mümkündür. Bilişsel gelişimin her dönemi nitelik bakımından farklılık gösterir. Çocuğun düşünce de üst düzeye ulaşması bütün aşamaları geçmesine bağlıdır (Aktaran: Kılıçaslan, 2013: 12)

Jean Piaget çocuklar üzerinde yaptığı çalışmalardan yola çıkarak bilişsel gelişim dönemlerini (aşamalarını) şu şekilde ayırmıştır:

1. Duyusal-Motor Zeka Dönemi (0-2 yaş):

Bu dönemde davranış duyuşsal ve motordur. Bu dönemdeki çocuklar olayları zihinsel olarak kurgulayamaz, kavramsal olarak düşünemez anca şema oluşturabilirler. Şemalar oluştuğca bilişsel gelişimin olduğu görülür (Selçuk, 2015: 26)

Şemalar çocuğın eşyaları nesnelere tanımasını, dünyaya ve hayata adaptasyonunu sağlar. Bu dönemin diğere bir özelliğı de çocuğın obje sabitliğini kazanmasıdır. Başlangıçta(4-5 aylık bebekler) çocuğın hafızasında nesne devamlılığı yokken ; dönemin sonunda kaybettiğı şeyi ısrarla aramaya çalışırlar. Böylece çocuk dışarıdaki nesnelere , nesneyi görmese dahi varlığını devam ettirdiklerini öğrenir (Akyol, 2002: 86)

2. İşlem Öncesi Düşünce Dönemi (2-7 yaş):

Kuramın temelini “operasyon” oluşturur. Bunların kazanılması zihin gelişiminin en önemli aşamasını oluşturur(Selçuk, 2015: 48-49). Dil ve zihinsel temsil gelişimi ile beraber kavramsal gelişimin hızlı bir şekilde meydana geldiğı görülür. Algılama sayesinde mantıksal gelişim baskın hale gelir ve bu sebeple mantık öncesi veya yarı mantıksal olarak adlandırılır (Wadsworth, 2015: 26).

Nesne ve olayların sembolleştirilmesi yeteneğı dönemin özellikleri arasındadır. Gelişimde bir çok sembolleştirme türünün olması önemlidir. Bunların ortaya çıkış sırası şu şekildedir: *ertelenmiş taklit, sembolik oyun, çizim, zihinsel imaj ve konuşma dilidir*. Bu durumların her biri 2 yaşında ortaya çıkmaya başlar ve nesne ve olayların dışında ‘gösterge’, nesne ve olayları göstermek için kullanılan ‘gösterilen’ anlamda zihinsel temsillerdir (Wadsworth, 2015: 26).

Piaget bu dönemde çocukların zihinsel faaliyetlere giremedikleri için kafa karışıklığı yaşadığı ve hataya düştüğü inancını açıklamaktadır. Çocuk benmerkezcidir ve 3 yaş civarında empati kurarak olayları değerlendiremediğinden kendi bildiklerini herkesin bildiğini düşünür. Arkadaşlarıyla oyun oynarken benmerkezcisi olduğu için birlikte oynamaktansa aynı ortamda kendi istediğı gibi

oynamayı tercih eder. Konuşmalarında da bu durumun varlığına rastlanır. Birlikte konuşuyor gibi gözükseler de konuşma içeriklerinin farklı olduğu görülür (Küçükkaragöz, 2004: 74).

3. Somut İşlemler Dönemi (7-11yaş):

Bu dönemde çocuğun akıl yürütmesi mantığa dayalı olarak ilerler. Piaget' in *mantıksal işlemler* adıyla bahsetmiş olduğu beceriler gelişimini bu dönemde gösterir. Piaget zihinsel mantıksal bir işlemin bütünüyle “tersine çevrilebilir içselleşmiş eylemler sistemi olduğunu” belirtir. Somut işlem döneminde çocuk somut problemlere uygulanabilecek mantıksal düşünce işlemlerini geliştirir. İşlem öncesi çocuktan farklı olarak çoğu korunum problemini çözmekte ve cevapları bulmak için yaptığı akıl yürütmede bir sıkıntı yaşanmaz. Bu dönemde çocuk düşünce ve algı arasında bir ayrımla karşılaşırsa algısal kararların yerine mantığa dayalı kararlar verir. Çocuk bilişsel birçok problemi çözer ve algılardan uzaklaşıp *dönüşümlerin* farkına varır. Bu dönemin en önemli özelliği çocuk zihinsel işlemlerin *tersine çevrilebilirliğini* öğrenmiştir. İşlem öncesi dönemden farklı olarak çocuk daha sosyal ve daha az benmerkezcidir ve dili iletişim kurmak için daha çok kullanır. Çocuk bu dönemde ilk kez gerçek manada sosyal bir varlıktır (Wadsworth, 2015: 91-92).

Piaget çalışmalarına en fazla bu dönemde yer verir. Çünkü zihinsel yapı en hızlı ve yoğun değişimini bu dönemde ortaya koyar. Çocuk artık bu dönemde somut olarak algıladığı nesnelere hakkında fikir yürütebilmekte, onlarla ilgili zihinsel işlemler yapabilecek duruma gelmiştir. Bu dönemde çocuk artık miktar, ağırlık, hacim konservasyonunu kazanmış sınıflama, sıralama, gruplandırma ve dönüşüm yapabilecek potansiyele sahiptir. Bu dönemdeki çocuklar dünya kendi algılamalarının dışında belirlenmiş mantıklı ilkeler çerçevesinde algılama yapar. Mantıksal ilkeleri de “şimdi ve burada” ile sınırlıdır (Küçükkaragöz, 2004: 79).

Somut işlem gelişim dönemi işlem öncesi düşünce ile soyut düşünce arasında geçiş görevi görmektedir. Bu dönemde bilişsel ve duyuşsal gelişim arasında paralellikler olduğu görülür. *İradenin* gelişimi duyuşsal akıl yürütmenin düzenlenmesini sağlar. Çocuk tek taraflı fikirleri basit bir şekilde kabul etmek yerine iddaları değerlendirir. Bunu yaparken kasıtlılığını dikkate alıp, uyarıcıları göz önünde

bulundurma yeteneğini kullanır. Çocukta kuralları, kazaları(kasıtlı olmayan), yalanı, adaleti anlama gibi ahlaki kavramlarda gelişmeler görülebilmektedir (Wadsworth, 2015: 109).

4. Soyut (Formal) İşlemler Dönemi (11-15 yaş ve ötesi):

Bu dönemde çocuk, bütün problem türlerini çözmek için mantığını ve akıl yürütmesini önemli ölçüde geliştirir. Çocukta tecrübeden bağımsız bir düşünce söz konusudur. Bilişsel yapıların olgunlaşması bu dönemdedir. Çocukta soyut işlemler belirgin bir durumda geliştiğinde akıl yürütme ve düşüncenin potansiyeli en üst seviyeye ulaşır. Akıl yürütmenin niteliğinde yapısal olarak daha fazla bir gelişme meydana gelmez (Wadsworth, 2015: 111).

Çocuk son devre olan Formal işlemler döneminde problem çözebilir, birçok olayı birbiriyle ilişkilendirip sonuç çıkarabilir, olayları inceleyip çeşitli hipotezler ortaya atabilir. Somut işlemler basamağındaki gibi sadece gördüğü ve bildiği gerçekler hakkında değil, olabilecek durumlar hakkında da düşünce geliştirip sonuç çıkarabilir. Yaş ilerledikçe değişkenleri soyutlama, deney yapma, karmaşık problemleri anlama vs. konularda mantıklı sonuçlar çıkarma yeteneklerinde gelişmeler meydana gelir. Dönemin özelliklerinden biri de hipotetik düzeyde düşünme özelliğidir.

Piaget duyuşal-motor dönemindeki çocukla işlem öncesi ya da somut işlem devresindeki çocukların birbirleriyle karşılaştırılmalarının doğru olmadığını çünkü düşünce yapılarında nitelik olarak farklılıklar olduğunu belirtmiştir. Mesela işlem öncesi çocuk sınıflama ve saklama yapamazken somut işlemler dönemindeki çocuk bunu kolaylık yapabilir. Piaget bu dönemdeki çocukta düşünceye etki eden sınırlamanın tek taraflı olduğunu belirtmiştir. Çocuklar bu sınırlamayı aştıklarında , iki bakış açısını aynı anda koordine ettikleri operasyonel düşünceye geçiş yaparlar. Piaget çocukların bir olayın iki yönünü aynı zamanda akılda tutmamalarını erken çocukluktaki şu üç karakteristik özelliğı sebep olarak saymışlardır :

- 1- Bencilik
- 2- Görünüşün ve gerçekliğın karışması
- 3- Mantıksız düşünme (Küçükkaragöz, 2004: 17).

14. Dini Gelişim ve Teoriler

Çocuklarda dinî gelişim, din duygusunun hissedilmesiyle başlar. Din duygusunun ise çocukta doğuştan var olduğu, insan fitratına bağlı içsel bir heyecan olduğu belirtilmiştir (Ay, 2015: 75).

Din duygusu, yüce ve aşkın duygular arasında yer alan bir duygudur.(Aktaran: Şimşek, 2004:211). Dini gelişim kavramı psikolojik olarak içerdiği farklı boyutlar onun alt başlıklara ve kavramlara ayrılmadan tanımlanmasını imkansız kılmaktadır. Evre kuramcıları ise dine deneysel açıdan yaklaşmışlar ve şu boyutlara odaklanmışlardır:

David Elkind, “dini mensubiyet”; Ronald Goldman, “dini düşünce”; Fritz Oser, “dini yargı”; James W.Fowler da “dini inanç/iman” konuları üzerinde durmuşlardır.

Ülkemize dini gelişimi inceleyen araştırmacılar bu boyutlardan yararlanarak incelemelerde bulunmuşlardır (Yavuz, 1987; Aktaran: Kaya,2015:49).

Dinî gelişim, çocuğun kutsal diye nitelendirdiği şeyle ilişkilerinden kaynaklanan tecrübelerinin bir yorumu (Kuşat, 2012: 42) veya “kişinin çocukluktan itibaren dinî hayatının, basitten mükemmele doğru geçirmiş olduğu değişim süreci veya süreçleridir.”(Şentürk, 1995).

1.4.1. Allport ve Dini Yaşantının Olgunlaşması

Allport hem duygusal hem de bilişsel süreçleri içine alan bir kavram olarak ele aldığı dini duyguyu doğrudan sonsuza yönelme, bireyin dini gerçekle ve onun yaratıcısıyla bağlantı kurması ve uyuma teşebbüs olarak açıklamaktadır. Kurumsal dinin kaderi ne olursa olsun bireysel dini duyguların çok canlı olduğunu ve gelecekte de bu canlılığı koruyacağını belirtmiştir. Çünkü dindarlık kökleri çeşitli ve derinlikli olan bir yapıdır (Karakaya, 2008: 51).

Allport, yaşantı objelerini değişen nesne ve değerlere rağmen sürekliliği olan anlam durumları olarak belirtmektedir. Ona göre dini yaşantının olgunlaşması tutarlı ve olumlu bir yaklaşımla kavramsal obje ve prensiplerle etkileşim içinde tecrübeye dayalı bir hazırlık durumudur. Birey obje ve prensipleri hayatında üst düzey değer

olarak benimsemekte aynı zamanda var oluşun merkez ögeleri olarak görmektedir. Allport' a göre kişi çocukluğundan yetişkinliğe doğru yol alırken dini yaşamı da bir gelişme süreci içerisine girmekte ve bu süreç içerisinde olgunlaşmış dini yaşantı meydana gelmektedir. Bu noktada Allport iki farklı dindarlık tipinden bahseder: “dışsal” ve “içsel”. Ona göre dışsal dindarlık, kişinin dini dışsal çıkar elde etmek amacıyla menfaat olarak kullanması; içsel dindarlık ise diğerini tam aksine birey hayatın amacını dinde bulmakta ve dinsel prensip ve ilkeleri içselleştirmektedir.

Allport'un görüşüne göre çocuktaki egosantrizm, ergenliğe geçişte hayal kırıklığı ve yoksunluk yaratmaktadır. Bu durum da zamanla bireyde Tanrı düşüncesinde değişikliğe yol açmaktadır ve bundan dolayı içe dönük bir dinden dışa dönük bir dine geçişi sağladığını Allport belirtmiştir (Kılıçaslan, 2013: 25).

1.4.2. Ronald Goldman ve Dini Düşüncenin Gelişimi

Ronald Goldman, farklı yaş gruplarındaki çocukların kutsal kitapta yer alan konuları anlama biçimlerini Piaget'in bilişsel şemasına bağlı olarak kontrol ettiği araştırmasında çocuktaki dini gelişimin zihinsel gelişimle doğru orantılı olduğunu ispatlamaya çalışmıştır. Dini düşünce Goldman'a göre diğer düşünce biçimlerinde özü itibariyle farklılık arz etmemektedir. Ona göre çocuğun dindarlığı dini gerçeklik henüz kavranmadığından dindarlık-öncesi aşamalardan geçtiğini belirtmiştir. Çocuktaki gelişim fantezi ve duygu eşliğinde sürmekte ve sonrasında çocuk dindarlık-altı denem aşamaya geçmektedir. Burada da somut ve maddi olan kavranır daha sonra sırayı kişisel evre izler (Kılıçaslan, 2013: 27).

Ronald Goldman'a Göre Dinî Düşüncenin Şekillenme Evreleri

1-Sezgisel Dinî Düşünce(0-7,8 yaşına kadar):

Bu dönem “işlem öncesi dinî düşünce evresi” veya “dinsel düşünce öncesi evre” isimleriyle de bilinir. Çocuğun dini konular hakkında hiçbir fikrinin olmadığı dönemdir. Mantıksızlık ve tutarsızlık hakimdir. Olayların, materyallerin olguların anlaşılmadığı dönemdir.

2-Birinci Geçiş Aşaması:

Sezgisel dini düşünce ile somut dini düşünce arasındaki dönemdir. Geçiş evresidir. Tecrübe eksiliğinden dolayı çocuk mantıksal açıklamalarda bulunsa da başarı elde edemezler. Mantık yürütme noktasında büyük hatalar söz konusudur.

3-Somut Dinî Düşünce Aşaması(7-8 yaşından 13-14 yaşına kadar):

Çocuğun dini ifadeleri, sembolleri dışsal görünümüleriyle anlayıp anlamlandırdığı aşamadır. Çocuktaki Tanrı tasavvurunun insan biçiminde olması dikkat çeker. Metafizik varlıkları ve Tanrıyı cezalandırıcı unsur olarak görürler.

4-İkinci Geçiş Aşaması:

“Somut Dinî Düşünce ile Soyut Dinî Düşünce” arasında köprü görevi görür.

5-Soyut Dinî Düşünce Aşaması(Yaklaşık13-14 yaş ve yukarısı):

Ergen çocukların soyut konuları , dini ifade ve sembolleri algılayabilir durumdadır. Bu dönem de artık teoriden hakikate doğru geçiş vardır (Karaca,2007;2010).

1.4.3. David Elkind ve Dinsel Kimliğin Gelişimi

Elkind’ e göre din, bilişsel gelişimin tabi bir sonucu olarak düşünsel yönden ilerlemenin biyolojik alt yapılarının kişisel tecrübelerin etkileşim içerisinde olmasıdır. Piaget’ in bilişsel gelişimi ile bağlantılı olarak “Zihinde tutma, ifade etmeyi öğrenme, ilişkilendirmeyi öğrenme, kavramayı öğrenme” nin dini gelişimde önemli olduğuna dikkat çekmiştir (Aktaran: Kılıçaslan, 2013: 25).

Elkind’ e(1970) göre inanç gelişiminde 4 evre söz konusudur:

1. Korunma-Himaye Arayışı(0-2 yaş):

Nesne devamlılığı kazanılmayan, nesne sürekliliği ile beraber kişi sürekliliği elde edilmiş olsa da kişi değişmezliğinin kazanılmadığı dönemdir. Elkind(1970) nesne sürekliliğinin kazanılmasının geçen süre zarfında sürekli var olmanın alt yapısını

oluşturur. İnsan ölümünü deneyimleyen çocuk ihtiyaç ve arayışlarına cevabı dinde bulur.

2.Temsil Arayışı(2-6 yaş):

Dilin kullanıldığı dış dünyanın zihinlerde sembollerle belirlendiği evredir. Çocuk bu dönemde dışa bağlı olarak oluşturduğu Tanrı kavramını temsil edecek olan şeyleri aramakla uğraşır. Bu arayışa en iyi cevabı veren dini inançlardır. Çocuk önce inanmıştır ve inandığı bu Tanrı için Temsil arar buda onu din ve inançla karşı karşıya getirir.

3.İlişki Arayışı(7-12 yaş):

Çocukların Tanrıyı abul ettikleri aynı zaman kutsal kitaplarda yer alan Tanrı tasavvurunu benimsedikleri dönemdir ki dahası çocuk bu dönemde inandığı bu Tanrı ile nasıl ilişki kuracağı sorusuna cevap bulmaya çalışırken ona bu sorunu cevabını din verir.

4.İdrak Arayışı:

Ergenlik dönemindeki “varsayımsal düşünme, kombinasyonel düşünme, esnek düşünme, tümünden gelimsel ve tüme varımsal akıl yürütme yeteneklerinin” zirveye ulaştığı dönemdir. Soyut düşünmenin en üst seviyede olduğu dönemdir. Ergenin anlamaya idrak etmeye çalıştığı davranışların ardında yer alan içsel ve dışsal güdülerin ne olduğu sorusuna dini inançlar cevap verir. Din bu noktada ergen bireylerin hayatı anlama ve anlamlandırmalarına büyük katkı sağlar (Aktaran: Yapıcı, 2016: 88-89).

1.4.4. Ernest Harms ve Dini Duygunun Gelişimi

Harms (1944) ‘a göre inanç gelişimi aşağıdaki üç aşamadan(evre) geçerek oluşmaktadır:

1-Peri Masalları Evresi (3-6 yaş):

Bu dönemde sihirli-büyüsel düşüncenin etkisi altında oldukları için gerçek olan ile hayaliyi ayırt edemezler. Bundan dolayı Tanrı onlar için peri masallarındaki karakterlerden biri gibidir.

2-Gerçekçi Evre (7-12 yaş):

Somut düşünme biçiminin gelişmiş olduğu evredir. Çocuk Tanrıyı ve melekleri gerçek, somut olan varlıklar olarak bilir. Her şeyin insan gibi somut bir varlığın yardımıyla kutsal varlıklar sayesinde meydana getirildiği düşünülür.

Yaşam, ölüm, , savaş, barış, yağmur vs. tüm olaylar, sanki eski Yunan mitolojisinde olduğu gibi insan biçimli Tanrıların eliyle yaratılmıştır. Antropomorfik (insan biçimli) Tanrı anlayışı bu dönemde hakim olan durumdur.

3-Bireysel Evre (13-18 yaş):

Ergenlerin kendilerine ait düşünce biçimlerini oluşturduğu soyut düşünmenin hakim olduğu evredir. Çocuk bu evrede dini bakımdan özgür biçime düşüncelerini ifade etme peşindedir. Bu evreyi şu şekilde üç gruba ayırabiliriz. 1-“Geleneksel dinî fikirleri kazanma aşaması” , 2-“Dinî bakımdan duygusal ve mistik bir yönelimin olması”, 3-“İnancını sembollerle gösterme çabası” (Yapıcı, 2016: 87).

1.5. Ahlak Gelişimi

Doğduğu andan itibaren bir değişim ve gelişim dönemi içinde olan insanoğlunun ahlaki gelişimi de bu dönemlere paralel olarak gelişim gösterir.

Ahlaki gelişim Bekir Onur'a göre; çocukların belirli davranışları doğru ya da yanlış olarak değerlendirmesinde geçerli olan prensip ve ilkelerin gelişim sürecidir (Kaya, 2015: 55).

Ziya Selçuk'a göre ise ahlaki gelişim:

Bireyin kişilik gelişiminin en önemli öğelerinden olup, çocuğun sosyalleşme süreci içerisinde iyi ve kötü olan şeyler konusunda bilinç geliştirme ile alakalıdır. Ahlak gelişimi ile birlikte çocuğun toplumsal kurallar ve gelenekler çerçevesinde kendisini denetleyebilmesi beklenir. Birey eğer toplumsal kurallara bağlı olarak

kendini denetleyebiliyorsa içten denetimli, çevresinde bulunan kişilerin etkisiyle karar alıyorsa dıştan denetimli bir ahlaki gelişim gösterir (Kaya, 2015: 55).

1.6. İnanç Gelişimi

İnanç gelişimi dini gelişimin bir parçası olarak ortaya çıkmıştır. Clark' a göre dini gelişimin en önemli ve hassas problemlerinden biri imanın ne olduğu, nasıl oluştuğu, nasıl beslendiği ve nasıl devam ettiği konusudur (Kaya, 2015:58).

1.6.1. Fowler ve İnanç Gelişimi

James Fowler, dini inancı bilişse gelişim (Piaget) ve ahlaki gelişim (Kohlberg) e benzer bir şekilde art arda devam ettiğini ve geliştiğini belirtir. Fowler'in inanç tanımı dini içine almanın yanı sıra sadece onunla sınırlı olmayıp kapsamlı bir yapıdadır. Din ile inanç bir noktada uyuşsa da başka bir durumda bağımsız iki disiplindir. İnanç kişiden kişiye değişen içinde birçok değer barındıran bir merkezdir. Aynı zamanda insan hayatı için vazgeçilmez olan din, aile, güç, para, millet gibi bir statüye sahiptir. İnanç, insanın dinin gerçekliklerine güvenme ona bağlanmadır ve hayata anlam katan yön veren bir çok yazı vs. durumu da içinde barındırır (Karacoşkun, 2004: 2).

Fowler (2000), bireyin inanç aşamalarını “mantık yürütme şekli”, “bakış açısı”, “ahlâkî yargılama tarzı”, “sosyal farkındalık”, “otorite anlayışı”, “dünyayı tutarlı görme biçimi” ve “sembolle yüklediği işlevsellik” göz önünde bulundurmuştur (Mehmedoğlu, 2010).

Fowler (2000) inanç gelişimini yedi aşamaya ayırmaktadır:

1-Aşama Öncesi Dönem veya Temel İnanç (Doğumöncesinden-2yaşa

kadar):

Bu dönemde ebeveynler ve çevreye karşı inancın temellendirileceği, oluşturacak güven, ümit, cesaretin alt yapısı oluşturulur. İlk sevgi deneyimi, güven ve güvensizlik gibi durumlar inanca kaynaklık eder. Konuşma ve düşünme yeteneğinin belirmesiyle birlikte birinci döneme geçiş yapılır.

2- Birinci Aşama: Sezgisel-Yansıtıcı İnanç(2-6 yaş):

Çocuk çevresinde bulunan insanların yapmış oldukları hareketleri taklit eder. Ölüm cinsiyet gibi durumları sezgisel olarak kavrayacak durumdadır. İmanın temelini oluşturan bilişsel ve duygusal düşünceler baş göstermeye başlar.

Çocukta Tanrının varlığını hissetme ve ona şekil vermeye çalışma gözlenir. Çocukta var olan düşünceler hikayelerle bağlantılıdır ve Tanrı çocukta insan biçimlidir. Gerçek ve hayalin ayırt edilemediği büyüsel bir dönemdir.

3-İkinci Aşama: Öyküsel-Lafzî İnanç(6- 11Yaş):

Dini inanç ve semboller somut olarak algılanır ve dünyadaki işleyiş algılanmaya çalışılır, mantıksal düşünmenin devreye girdiği dönemdir. İçinde bulunduğu dini yapıya ait hikaye inanç ve uygulamaları içselleştirip gözlemlerini anlamlandırma gayreti içine girer. Gerçek dünya ile hayal alemi arasında ayırım yapabilir. Durumlar arasında sebep sonuç ilişkisi kurabilir. Bu dönemde çocuğun inandığı Tanrı kendi düşüncesiyle bulunduğu değil sosyal çevresinde baskın olan dış etkenler başta ailenin etkisiyle oluşmuştur. Tanrı bu dönemde kuralcı ceza ve ödül veren olarak bilinir.

4-Üçüncü Aşama: Yapay-Geleneksel İnanç (11-18yaş):

Soyut kavramları kullanma, düşünme ve sentezlemenin, kendi düşüncesini oluşturmanın olduğu dönemdir. Ergenlerin kimlik arayışlarına girdiği dönemdir. Tanrı inancı, sevmeye, anlama ve itaat etme bireyin değerleriyle birleşip ergenin zihninde yer edinir. Ergen Tanrı'yla bireysel ve özel ilişkiler kurma çabasındadır. Bu dönem çocuğun benliğinin gelişiminde etkilidir.

5-Dördüncü Aşama: Bireysel-Düşünceye Dayalı İnanç(18-30 yaş):

İnançla ilgili yeni bir yapılandırmanın olduğu dönemdir. İnanç bu dönemde açık bir biçimde kesin olarak seçilmiş eleştiri süzgecinden geçirilmiş bağlılık halini almıştır. Bireyde dıştaki otoriteden içteki otoriteye geçiş yapılmıştır. Eleştirel bir bakış açısından inanç ve değerlerini yeniden düzene koyup kendi “yönlendirici ego” sunu ortaya koyar. Kendine özgü bir inanç sistemi geliştirmeye başlar.

6-Beşinci Aşama: Birleştirici/Birleşik İnanç(Orta yaş başı):

Bu dönemde parçalı inanç yapısında bütüncül yapıya geçiş yapılır. Kişi, gerçeğin kaynağı itibariyle birbiriyle uyumlu ve bağlantılı, çok boyutlu bir yapı olduğunu kavrar. Önceki dönemlerde var olan benlik ve imanın sınırlarının belirgin ve birbirinden ayrı oluşu birleşik evrede, birey kendini yetki sahibi görerek , kararlarını, değerlerini, inançlarını kendisinin belirlediğini söyler. Birey, bu evreye geçişte doğrulara farklı taraflardan ve farklı bakış açısıyla yaklaşmaktan oluşan gergin durumdan kurtulur. Birey, kendine ve öteki geleneklere ait sembol, hikâye, mecaz, istiâre ve mitleri yeniden değerlendirmede bulunur ve reforme eder.

7-Altıncı Aşama: Evrensel İnanç(Orta yaştan sonra):

İnancın en yüksek ali mertebeye ulaştığı aşamadır. Az sayıda insan inancın bu aşamasına erebilir. Tanrı'yı algılamada ve O'nu sevmeye samimi ve açıktır. Evrensel inanç aşamasında kişi , adalet ve sevgiyi yayıp, baskı ve işkenceyi ortadan kaldırma adına yaşamın manası ve Tanrı'nın gücü ile birleşme durumunu yaşar. Bu noktaya gelmiş bireyler, toplumun huzur bulması için çaba sarf ederler (Aktaran: Yapıcı, 2016: 89-92)

1.7. Araştırma Hakkında Yapılan Benzer Çalışmalar

- **Kerim YAVUZ** 1979 yılında “Çocukta Dini Duygu ve Düşüncenin Gelişmesi” isimli doçentlik tezi olarak kabul edilen bir araştırma yapmıştır. Araştırmada çocukların Allah tasavvuru ile ilgili bulguları şu şekilde olmuştur: Araştırmada “Allah denilince aklına neler geliyor ? O'nu nasıl bir şey zannediyorsun? Bildiklerini söyler misin? Gibi sorulara çocukların verdikleri cevaplar yaş, cinsiyet, kültür gibi etmenler dikkate alınarak altıgrupta toplanmıştır.

1.İlahi bir varlık olarak Allah'ın tasavvur edilmesi:

Genel itibariyle burada Tanrı'nın büyüklüğü, yüceliği, gücü, ebedi oluşu ile ilgili cevaplar verilmiştir. “Çok büyüktür”, “herkesten, her şeyden büyüktür”, “Çok

büyük, çok kuvvetli, ulu bir varlık”, “hiç kimseye benzemez”, “Allah çok büyük, ne kadar büyük bilemem”.

2.Allah’ın yaratıcı olarak tasavvur edilmesi:

Çocuklar Tanrının başta kendileri olmak üzere aile, yakınlar, insanlar, hayvanlar ve bütün her şeyin yaratıcısı kabul etmişlerdir. “O, beni yaratmış; ben, O’nun kuluyum”, “Allah, bizi yarattı, anne verdi, baba verdi, kardeş verdi”, “O, bizi, her şeyi yaratmıştır”, “Dağları, düzlükleri, hayvanları, kuzuları yaratmıştır”.

3.Kişisel hayatın Allah’a bağlı olmasının tasavvur edilmesi:

Allah’ın bireyi yaşatması, beslemesi, büyütmesi ile ilgili konuların yer aldığı kısımdır.

4.Bireysel ve toplumsal hayatı düzenleyicisi olarak Allah tasavvuru:

“O, bizi büyütüştür”, “O, bize istediklerimizi veriyor”, “çocuktuk, O büyüttü; açtı, O doyurdu, adam etti; hepimize yardım etti”, “portakal verdi, armut, elma, erik verdi, fasulye, patates soğan verdi”.

5.Allah’ın filleriyle tasavvur dile getirilmesi:

Allah’ın dilediğini istediğini istediği gibi yapmakta özgür olması, her şeyi duyması ve bilmesi ile ilgili olanlardır. “Allah her şeyi bilir, görür, O’na gizli yoktur, küçücük fısıltıyı bile duyar”, “evin içinde olanları bile bilir”, “Allah her şeyi bilir, ne yaparsan görür, kendisini görünmez”, “O, ne isterse verir”, “Allah çok güçlü, binaları yıkar, deprem yapar, isterse başka kötülükler.”

6.İyiliği emretmesi, kötülüğü yasaklaması bakımından Allah tasavvuru:

“O, doğru yolu gösterir, iyileri ödüllendirir, kötülerini cezalandırır”, “O, iyileri korur, kötülerini cehenneme atar” “Kitap, Peygamber verdi, onlar bize doğru yolu gösterir”, “Biz doğru olursak cennete gideriz”, “Ekmeğe küfür edersen Allah taş eder”, “Allah iyi şeylere izin verir, kötülerini yasaklar”.

Yavuz verilen cevapların değerlendirmesini şu şekilde yapmaktadır:

Çocukların Tanrı tasavvuru Allah’ın sıfatlarıyla özdeşleştirilerek dile getirdikleri gözlenmiştir. Çünkü böyle bir tasavvur çocuğun düşünmesi ve anlamasını kolaylaştırmaktadır. Bunun etkisinin eğitimcilerden geldiği ve Kur’an öğretilerine yaklaştıklarını göstermektedir. Çocuk başta ailesinin daha sonrada çevresinin verdiği Allah anlayışını ruhsal güçleriyle ilişkilendirip tasavvur

etmektedir. Yaş ilerledikçe Allah tasavvurunu değişim gösterdiği geliştiği kapsamının arttığı görülmektedir(Yavuz,2012: 181-182)

- **Salih Kerem ÇABUK** 2006 yılında “İlköğretim Öğrencilerinde Allah İnancı” isimli bir tez çalışması yapmıştır. Araştırma, 2005–2006 eğitim öğretim yılının II. döneminde Düzce il merkezinde bulunan 27 resmi ilköğretim ve 3 özel ilköğretim okulu içerisinde seçilen 2’si özel 6 okulun, 6-7. ve 8. sınıflarında okuyan kız ve erkek toplamda 567 öğrenci üzerinde yapılmıştır. Araştırma anket tekniği kullanılarak yapılmıştır. Anket sonucu toplanan verilerin istatistiksel işlemleri, SPSS bilgisayar istatistiksel paket programı ile yapılmıştır.

Araştırmada, Çocukların Allah tasavvurlarının zihinsel gelişimleriyle paralel olarak soyut bir karaktere sahip olduğu , Allah inancının bir çok öğrencide kendini güvende hissetme ve Allah’a yakınlık gibi olumlu durumların ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Araştırmaya göre Allah’ın merhametinin ceza vermesinden çok olduğu, O’nun ödüllendirme ve cezalandırmasının dünyada iken bile başlayacağı belirtilmiştir.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde en çok merak edilen konunun “Allah inancı” olduğu belirtilmiştir. Buna bağlı olarak öğrencilerin Allah sevgisinin oluşmasında din dersinin ve bu dersi veren öğretmenin rolü büyüktür. Verilen eğitimler öğrencilerin zihinlerindeki soruların cevabını bulmasına tam kaynaklık sağlamıştır. Öğrencilerin Allah inancı öğretimi konusunda beklentileri üst seviyededir ve derslerde teknolojik desteğin daha fazla alınmasını, güncel örnekler kullanılmasını, hikaye ve ayetlere daha çok yer verilmesini talep etmektedirler(Çabuk, 2006)

- **Zuhal KILIÇASLAN** 2013 yılında “ 10-12 Yaş Grubu Çocuklarda Dini ve Ahlaki Kavramların Algılanma Biçimleri” adıyla bir araştırma yapmıştır. Allah kavramı ile ilgili bulguların yorumları şu şekildedir:

Allah denilince aklına ilk olarak gelen şey nedir? Allah’ın bir şekli var mıdır ? Varsa neye benziyor olabilir? Allah’ın hiçbir şeye benzemiyor olması mümkün müdür? Sorularına verilen yanıtlar şunları ortaya koymuştur:

Bazı öğrencilerin Allah'ın varlığını soyut olarak kavradığını bazılarının ise Allah'ın varlığını somutlaştırarak kavradıkları görülmüştür. Soyut kavramları algılamada yaşın değil ailenin dine olan yatkınlığının etkili olduğu görülmüştür. Öğrencilerin Allah ile ilgili kesin yargılarının olmadığı aile ve çevrelerinin etkisiyle hareket ettikleri gözlenmiştir. Dini konularda çocukların sordukları sorulara gerekli ve yeterli, doyurucu cevaplar verilmesi çocukların soyut kavramları algılamalarını kolaylaştırdığı gözlenmiştir.

Sonuç olarak öğrencilerin verdiği yanıtlar doğrultusunda ;

Çocukların "Allah" kavramını büyük oranda algıladıkları bunun temelinde ise aileden aldıkları doyurucu cevaplar olduğu, doğru bilgilendirme ve yönlendirmelerle çocukların Allah kavramını algılamakta sıkıntı yaşanmayacağı gözlenmiştir(Kılıçaslan, 2013).

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

2.1. Araştırmanın Modeli

İnsan ve grup davranışlarının “niçin” ini anlamaya yönelik yapılan araştırmalar nitel araştırmalardır. Bu araştırma biçimi dünyanın sosyal yönü ile ilgilenir. Nitel araştırma metodolojisi; araştırılan kişilerin gözüyle görme, tanımlama şeklinde olma, durumsallaştırma, sadece sonuçlarından ziyade süreç üzerine odaklaşma, esnek ve yapılandırılmamış olma, veri analizinin tümevarım şeklinde olma gibi özelliklere sahiptir. Genellikle eğitim alanında kullanılan nitel araştırmalar kişi ile bizzat yapılan görüşmelere ve görüşme formlarına dayalıdır.

Görüşme formu ise, benzer konulara yönelme yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır. Görüşmeci önceden hazırladığı konu ve alanlara sadık kalarak, hem önceden hazırlamış olduğu soruları sorma, hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir. Sorular veya araştırma problemi ile ilgili tüm boyutların ve soruların kapsanmasını güvence altına almak için geliştirilmiş bir yöntemdir. Bu tür görüşmelerde görüşülen öğrenci sayısı önemli değil sorulara nasıl cevaplar verdikleri oldukça önemlidir. Görüşmeci görüşme sırasında soruların cümle yapısını ve sırasını değiştirebilir, bazı konuların ayrıntısına girebilir veya daha çok sohbet tarzı bir yöntem belirleyebilir. Bu yöntem görüşmeciye zaman esnekliği sağlar. (Yıldırım ve Şimşek, 2010: 95)

Araştırmamızda ortaokul 5. sınıfta öğrenim gören 9-11 yaş arası çocukların, Allah’ a iman konusunu algılama düzeyleri ve tutumları, nitel araştırma yöntemleri kullanılarak belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma önceden hazırlanmış olan sorular çerçevesinde görüşme formu kullanılıp, öğrencilerden alınan cevaplardan elde edilen bulgular sonucunda ortaya çıkmıştır.

2.2 Araştırmanın Yöntemi

Araştırma yöntemi, çalışmamız sonunda elde etmek istediğimiz verileri nasıl bulacağımızı konu ve amaç ile bağlantılı olarak yaptığımız uygulamalardır.

Yaptığımız bu çalışmada bölümlere göre seçtiğimiz yöntemler farklılık arz etmektedir. Araştırmamızın birinci bölümünde yer alan kuramsal çerçeve başlığı doküman incelemesi yöntemi kullanılarak veriler toplanmıştır. Araştırmamızın konusunu oluşturan ve araştırmaya temel oluşturacak olan alanlarda literatür taranarak ilgili dokümanlara ulaşılmıştır. Bulunan dokümanlardan araştırmamızın konusuna uygun olan bölümler süzgeçten geçirilerek veriler elde edilmiş ve bu veriler araştırmamız içerisinde yorumlanarak veri kaynağına zenginlik katılmıştır. Araştırmamızın ikinci bölümünde araştırma metodolojisine yer verilmiştir.

Çalışmamızın üçüncü ve son bölümünü oluşturan bulgular bölümünde ise nitel araştırma yöntemlerinden bireysel görüşme yöntemine başvurulmuştur. Nitel araştırma insanların yaşam tarzlarını, öykülerini, davranışlarını, örgütsel yapıları ve toplumsal değişmeyi anlamaya dönük bilgi üretme süreçlerinden biridir (Strauss ve Corbin, 1990). Sözlü iletişim yoluyla veri toplama tekniği olan görüşmenin kullanılmasındaki amaç araştırmaya kaynaklık edecek olan verilerin daha geçerli ve güvenilir olmasını sağlamaktır. Bu bölümde farklı özellik ve seviyelerdeki öğrencilerle görüşme yapılarak algılama düzeylerinin ne derecede olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Verilerin birincil kaynaktan elde edilmesi, görüşme yapılacak olan ortamın sessiz ve ferah olması, ortamın öğrencilerin dikkatini dağıtacak uyarılardan uzak tutulması, öğrencilere kendilerini rahat ifade edecekleri bir mekanda görüşmenin yapılması araştırmanın sıhhati açısından doğru ve sağlıklı verilere ulaşmamıza büyük katkı sağlamıştır. Öncelikle öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerini ölçmek, var olan dini bilgilerinin hangi seviyede olduğunu tespit etme maksadıyla ön görüşme yapılmıştır. Daha sonra iki farklı grupta yer alan öğrencilerden 1. Gruptaki öğrencilere klasik yöntemlerle ders anlatılmış, 2. Gruptaki öğrencilere de modern yöntemler kullanılarak ders anlatımı yapılmıştır. Bu anlatımdan sonra ön görüşmede

sorduğumuz soruların aynısı sorularak öğrencilerin algılama düzeyleri belirlenmeye çalışılmıştır.

Araştırmamız için öğrencilerle yaptığımız görüşmeler öğrenciler teker teker çağrılarak, boş ders ve dersimizin olmadığı boş günlerde yapılmış ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Kayıt cihazı ile elde edilen veriler her bir öğrenci için açılmış özel dosyalara yazılmıştır. Yazıya aktarılan kayıtlara hiçbir şekilde ekleme ve çıkarma yapılmadan öğrenci görüşleri olduğu gibi yazılmıştır. Görüşmelerde öğrencilerin gösterdiği tutumlara ait bulgular ise kendi içerisinde bu alanda yapılan diğer çalışmalar ile karşılaştırılarak değerlendirilmiş ve yorumlar yapılmıştır.

2.2. Araştırma Grubu ve Özellikleri

Araştırmamızda uygulama ve görüşmelerin kolaylık sağlaması bakımından görev yapmakta olduğumuz Konya'nın Kulu ilçesinde bulunan Cumhuriyet Ortaokulu seçilmiştir.

Araştırmamız 5. sınıfın A ve B şubelerinin her birinden karışık olarak 15'er öğrenciden toplam 30 öğrenci üzerinden yapılmıştır. Araştırmamıza kaynaklık eden kız öğrenci sayısı 17, erkek öğrenci sayısı ise 13'tür. Dağılımın bu şekilde olması araştırmamızın hiçbir boyutuna etki etmemiştir.

Araştırmamıza katılan öğrencilerin yaş aralıkları 9-11'dir.

9-11 yaş grubunda yer alan 5. Sınıf öğrencileri bilişsel gelişim olarak somut işlem dönemindedirler.

Örneklem grubu seçilirken arada büyük farklılıklar olmasın düşüncesiyle öğrencilerin başarı, sosyal, ekonomik, ailevi durumları göz önünde bulundurulmadan heterojen bir seçim yapılmıştır. Ancak çıkan verilere bakıldığında bu gibi durumların etkisinin de az miktarda olsa var olduğu görülmüştür.

2.4 Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmamız için öncelikle öğrencilerimizi iki gruba ayırdık. Daha sonra bütün öğrencilere konu ile bağlantılı olan sorular yöneltildi ve cevaplar kayıt altına

alındı. İki gruba ayrılan örneklem grubundaki 1.gruba konu anlatımı yapılırken klasik ders anlatım yöntemi tercih edildi. İkinci gruptaki öğrencilere ise çağdaş öğretim metotları, akıllı tahtadan yararlanma , konunun anlaşılmasını kolaylaştırıcı etkinlikler, videolar, slaytlar kullanıldı(Ekler). Konu anlatımı bittikten sonra konunun başında sorulan sorular tekrar öğrencilere yöneltildi.

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile elde edilmiş, betimsel analiz tekniği kullanılarak da analiz edilmiştir. Betimsel analiz çeşitli yöntemlerle elde edilen verilerin önceden belirlenmiş olan temalardan faydalanarak özetlenmesi ve yorumlamasını içeren nitel bir veri analiz türüdür. Bu analiz türünde araştırmacı görüşme yoluyla elde ettiği bilgileri dikkat çekici bir tarzda sunabilmek adına doğrudan alıntılara sık sık yer verebilmektedir. Bu analiz türünde hedeflenen şey elde edilen bulguların özetlenmiş ve yorumlanmış şekilde aktarımıdır. Betimsel analiz dört aşamada gerçekleşmektedir. İlk aşamada araştırmacı araştırma sorularından, araştırmanın kuramsal çerçevesinden ya da görüşmede yer alan boyutlardan hareket ederek veri analizi için bir çerçeve oluşturur. Bu aşama verilerin hangi başlıklar altında düzenleneceği ve sunulacağının belirlenmesidir. Daha sonra, araştırmacı daha önce oluşturmuş olduğu çerçeveye dayalı olarak verileri okur ve düzenler. Bu süreçte verilerin anlamlı ve mantıklı bir biçimde bir araya getirilmesi önem taşımaktadır. Bu aşamadan sonra araştırmacı düzenlemiş olduğu verileri tanımlar. Bunun için gerekli yerlerde doğrudan alıntılara da başvurmak zorunda kalabilir. Bu sürecin sonunda araştırmacı tanımlamış olduğu bulguları açıklar, ilişkilendirir ve anlamlandırır. Araştırmacı bu aşamada ayrıca yapmış olduğu yorumları daha da güçlendirmek için bulgular arasındaki sebep sonuç ilişkilerini açıklar ve ihtiyaç duyulması durumunda farklı olgular arasında karşılaştırma yapar. (Yıldırım ve Şimşek, 2010: 158)

Ses kayıt cihazı ile kayıt altına alınan görüşmeler özgün formunda öğrencilerin söyledikleri doğrudan aktararak yazıya geçirilmiştir. Her öğrencinin vermiş olduğu cevaplar teker teker incelenmiştir. Her soruya verilen cevaplar ayrı ayrı kategorize edilerek öğrencilerin aynı soru ile ilgili verdikleri tüm yanıtlar analize dahil edilmiştir.

Çalışma verilerinin analizi yapılırken öğrenciler tarafından verilmiş olan cevaplara bakılıp, öğrencilerin içinde bulunduğu durum, kişilik özellikleri, ailevi durumlarda göz önüne alınarak, değerlendirilmiştir.

Araştırmamızda ayrıntılı bir biçimde tanımlanıp, sınıflandırılan ve sunulan ve elde edilen bulgular ile ilgili genel değerlendirme tartışma ve sonuç bölümünde yapılmıştır. Ulaşılan sonuçlar neticesinde bazı öneriler getirilmiş ve bu önerilere araştırmanın son bölümünde yer verilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmamızın bu bölümünde nitel araştırma sonucu elde edilen bulgu ve sonuçları öğrencilere yöneltilen sorular çerçevesinde verilmiştir. Öğrencilerin demografik yapıları ve bilgileri öğrendikleri kaynaklar ile ilgili bulgular ve yorumları bu bölüm içerisinde aktarılmıştır.

3.1. Aile ve Yakın Çevre İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Aile, toplumu oluşturan en küçük yapı taşı aynı zamanda çocuğun eğitim aldığı birincil ve en önemli kaynaktır. Şüphesiz çocuk doğduğu andan itibaren ilk olarak karşılaştığı kişiler anne, baba ve ailenin diğer bireyleridir. Bu durum çocuğun dini bilgileri aldığı ilk kaynak olması bakımından ailenin rolünü büyük ölçüde ortaya koymaktadır. Araştırmamızı yaparken ilk aşamada sordüğümüz “Bu bilgileri nereden öğrendin?” sorusuna verilen ilk cevaplar arasında annem, babam, ailemden cevapları dini bilgilerin, ilgilerin edinildiği ilk kaynak olarak aile olduğu görülmüştür.

Araştırmamız Konya'nın Kulu ilçesinde yapıldığından, ilçedeki sosyal yapı incelenmiş ve öğrencilerden babalarının meslekleri sorulup öğrenilmiştir. Bu bölgede yaşayan ailelerin yapısı genellikle orta halli ve serbest meslek erbabı olan kişilerden oluşmuştur. Dini konularda da hassasiyeti bulunan bu ailelerde yetişen çocukların da bilgi edindikleri kaynaklar aileleri olmuştur. Ailelerde çok fazla olumsuz örneklerin olmaması, halkın dini eğilimlerinin olması çocukların genel tutumlarını önemli ölçüde etkilemiş ve dini algılarına katkı sağlamıştır.

Dini hassasiyeti yüksek olan donanımlı ve bilgili ailede yetişen çocukların ders anlatımlarını daha kolay kavrayabildiklerini, soyut bir alanda yer alan Allah'a iman konusunu daha çabuk idrak ettiklerini göstermiştir. Bu verilerde bize hem ailede hem de okulda verilen iyi bir eğitim sayesinde soyut konularında kavranmasının kolay olabileceğine yol göstermiştir.

Öğrencilerle yaptığımız görüşmelerde bilgi edinme kaynağı olarak gösterdikleri ailenin din eğitiminde ne kadar önemli olduğunu, bu yaştaki öğrencilerin bilgilerinin çoğunluğunu aileden aldıklarını ve öğrenmede ailenin rolünü bir kez daha göstermiştir.

3.2. Öğretmenler İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Eğitimin başladığı ilk kurum olan aileden sonra en önemli ikincil öğrenme yeri olan okul, çocuğun eğitim hayatında oldukça önemli bir konuma sahiptir. Anne babasından gördüklerini duyduklarını öğrenen çocuk okulda da öğretmenlerinin verdiği bilgileri alıp onu taklit ederek öğrenmeye devam edecektir.

Öğretmenin çocuğun hayatında öğrenme noktasında anne babasından daha baskın bir yere sahip olduğu aşikardır. Bu noktada ailede aldığı dini eğitimden sonra ilk karşılaştığı kişi öğretmenler olduğu için, özellikle din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmenlerine büyük iş ve sorumluluk düşmektedir.

Araştırmamızın ikinci safhasında uyguladığımız özel öğretim yöntem ve teknikleri öğrencilerin soyut olan bu konuyu algılamasını kolaylaştırmıştır. Bu gibi anlaşılması güç olan soyut konuları kavratma öğretmenin bilgi beceri ve yeteneklerine kalmıştır. Kuşkusuz Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenlerinin bu konuda güzel davranış sergiledikleri göz ardı edilmeyecek bir durumdur.

3.3. Kitaplar İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Öğrencilerin bilgi kaynağı olarak gösterdikleri kitaplar ders kitabı aynı zamanda dini içerikli yardımcı kitapların öğrencilerin zihin dünyasını açıp somuttan soyuta geçen konularda kolaylık sağladıkları tespit edilmiştir. Anne babaların okumuş oldukları ve çocuklarına da okumayı tavsiye ettikleri bu kitapların çocuklar için faydasının olduğu görülmüştür.

3.4. Ders İşlenişinde Kullanılan Yöntem ve Teknikler İle İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bireyde öğrenmeyi kolaylaştıracak en önemli unsurlardan biri kuşkusuz öğretim yöntemleridir. Araştırmamızda iki gruba ayırdığımız öğrencilerden birine klasik öğretim yöntemi uygulanırken diğerine de güncel, modern, öğrencinin aktif katılımının sağlandığı, bilginin anlama, kavrama, algılama, analiz etme süreçlerini kolaylaştıracak görsel, işitsel uygulamalı, bol etkinliğin olduğu bir yöntem uygulanmıştır.

Klasik öğretim yöntemi yaptığımız gruptaki öğrencilerin konuyu algılamalarının daha az olduğu görülmüştür. Bunun yanında farklı yöntem metot ve teknik kullanılan örneklem grubundaki öğrencilerinin öğrenmelerinin kavramalarının daha hızlı ve iyi olduğu gözlemlenmiştir.

Yaptığımız bu araştırmada gruplar arası uygulanan farklı metotların kavranması güç olan soyut konuların anlaşılmasını kolaylaştırdığı gözlemlenen önemli bir olgudur.

3.5. Allah'a İman Konusunu Algılama İle İlgili Sorulan Soruların Bulguları ve Yorumlar (Birinci Grup Klasik Yöntemle Ders Anlatım)

Allah'a İman Konusu ile ilgili öğrencilerden yanıtlamasını istediğimiz sorular aşağıdaki şekilde olmuştur:

- 1.Bizi kim yaratmıştır?
- 2.Evrendeki mükemmel düzenin ve güzelliklerin sebebi nedir?
- 3.Bir şey kendi kendine var olabilir mi? Neden?
- 4.Etrafımızdaki varlıklar nasıl yaratılmıştır?
- 5.“Allah'a iman ediyorum ” dediğimizde neyi kabul etmiş oluruz?
- 6.Allah denilince aklına gelen ilk üç kelimeyi söyler misin?
- 7.Allah'ın bir şekli var mıdır? Varsa neye benziyor?
- 8.Allah'ın hiçbir şeye benzemiyor olması mümkün müdür?
- 9.“Allah yaratandır” denildiğinde ne anlıyorsun?
- 10.Bu bilgileri nereden öğrendin?

Öğrencilerin bu sorulara vermiş olduğu yanıtlar aşağıda sıralanmıştır:

Ö1, K (10 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Rabbimizin bir ve tek olması.”*
3. *“Hayır. Çünkü var olan her şey bir yaratıcıya ihtiyaç duyar O’da Allah’tır.”*
4. *“Rabbimizin ol demesiyle.”*
5. *“Allah’ın yarattığı var olan her şeye peygamberlere, kitaplara, eleklere.”*
6. *“Allah, tek, güç sahibi.”*
7. *“Vardır. Ancak biz bunu tam bilemeyiz”*
8. *“Allah’ın varlığı kendisindedir, sonradan yaratılanlara benzemez.”*
9. *“Yüce olan Allah’ın her şeyi var ettiğini.”*
10. *“Sizden, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden.”*

Daha önce verilen cevaplara bakıldığında öğrenci de var olan bir alt yapı ve karama olmadığı ancak dersin anlatımından sonra konunun algılandığı gözlenmiştir.

Ö2, K (9 yaşında)

1. *“Allah.”Allah’ın dilemesi ve bir olması sayesinde .*
2. *“Bilmiyorum.”*
3. *“Tam olarak bilmiyorum, var olabilir.”*
4. *“Allah yaratmıştır.”*

5. *“Allah’ı yarattığı her şeyi, melekleri.”*
6. *“Allah’ın kendisi, cehennem, cennet.”*
7. *“O’nun şekli bilinmez yüceliği bilinir.”*
8. *“Evet, Sıfatlarına baktığımızda benzemez”*
9. *“Allah’ın her şeyi yarattığını.”*
10. *“Hocalarımdan”*

Öğrenci aldığı bilgilerden sonra eksikliklerini gidermiş ve konuyu özünü kavramıştır.

Ö3, K (10 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Allah’ın bir ve tek olması. ”*
3. *“Var olabilir, tam bilmiyorum . ”*
4. *”Rabbimizin istemesi ve emri il.”*
5. *”Allah tarafından yaratılmış olan her şeye iman. ”*
6. *”Yücelik, teklik, büyüklük.”*
7. *”Vardır belki ama bunu bilip düşünemeyiz.”*
8. *”Allah sonradan olan şeylere benzemez, hepsinden farklı ve üstündür .”*
9. *“Etrafımızda gördüğümüz her şeyin O’nun emri ile yaratıldığını.”*
10. *”Sizden öğretmenim.”*

Öğrencide belirsiz olarak bulunan, netlik olmayan konularda netleşmenin olduğu, konunun kavrandığı görülmüştür.

Ö4, K (10 yaşında)

1. *“Allah yaratmıştır.”*
2. *“Allah’ın yüce ve bir olması.”*
3. *“Allah tarafından olmazsa olamaz..”*
4. *“Allah tarafından yaratılmıştır.”*
5. *“Allah’ın yaratmış olduğu her şeyi.”*
6. *“Yüce ,affedici, iyi.”*
7. *“Allah’ın kendine özgü bir şekli var .”*
8. *“Evet, Allah hiçbir şeye benzemez.”*
9. *Allah’ın insanı yaratmasıdır.”*
10. *“Sizden, Öğretmenlerimden.”*

Öğrencinin eksik olan bilgilerini tamamladığı, konuyu daha iyi kavradığı ve bilgilerini pekiştirdiği görülmüştür.

Ö5, K (10 yaşında)

1. *“Allah .”*
2. *“Allah’ın yüce ve büyük olması .”*
3. *“Hayır. Allah yaratmıştır sonra da insan düzene koymuştur ”*
4. *“Allah yaratmıştır.”*
5. *“Doğadaki her şeyi Allah’ın yarattığını”*
6. *“Bizi seven, yaratan, cennet veren.”*
7. *“Bilmiyorum büyük bir şekli vardır.”*

8. *“Evet. İnsanlarda bulunan sıfatlar onda olmasına rağmen insandan daha üstün özellik ve sıfatlar onda bulunur.”*
9. *“Allah insanı yaratandır ve insana değer verdiğini anlıyorum.”*
10. *“Sizden, anne ve babamdan.”*

Önceden duymuş olduğu bilgilerin üstüne yenilerini ekleyip konuyu algılamaya başladığı görülmüştür.

Ö6, K (9 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Allah’ın yüceliği ve büyüklüğü.”*
3. *“Olabilir. Bilmiyorum.”*
4. *“Allah tarafından yaratılmıştır.”*
5. *“Yaratılmış olan her canlıya.”*
6. *“Peygamberler, melekler, canlılar.”*
7. *“Vardır. Ancak bunu bilmemiz mümkün değildir .”*
8. *“Yaratılan hiçbir şeye benzememektedir.”*
9. *“İnsanı, doğayı, bitkileri, her şeyi yaratandır.”*
10. *“Derslerden, sizden, öğretmenlerimden.”*

Önceki öğrenmelerine eklediği yeni bilgiler öğrencide konunun temelini oluşmasını Allah’a iman konusundaki bilgileri daha iyi kavradığı görülmüştür.

Ö 7, E (10 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *Çünkü Allah’ın tek bir yaratıcı olması.”*

3. *“Olamaz. Çünkü bizi ve her şeyi bir yaratıcı olması lazım.”*
4. *“Allah tarafından .”*
5. *“Yaratılmış olan bütün varlıklara inanmayı.”*
6. *“Düzen, güzellik, yaratıcı olması.”*
7. *Yoktur. Varlığı kendisindedir.”*
8. *“Mümkündür. Çünkü var olan hiçbir şeye benzemez. ”*
9. *“Her şeyi var edenin Allah olduğunu.”*
10. *“Sizden, diğer dini derslerden.”*

Öğrenci daha önce eksik olan bilgilerini tamamlamış. Konunun özünü anlamış ve kavramıştır.

Ö 8, K (10 yaşında)

1. *“Allah yaratmıştır.”*
2. *“Allah’ın varlığı.”*
3. *“Bilmiyorum yani olabilir.”*
4. *“Allah sayesinde yaratılmıştır.”*
5. *“Var olan her şeye inanma.”*
6. *“Güzellik, yücelik, büyüklük.”*
7. *“Yoktur.”*
8. *“Evet, çünkü O’nun varlığı kendisindedir.”*
9. *“Allah’ın her şeyi yarattığını anlıyorum.”*
10. *“Din kültürü dersinden.”*

Konunun öğrenci tarafından algılandığı, eksik bilgilerin giderildiği gözlenmiştir.

Ö 9, E (11 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Gece gündüzün art arda gelmesidir.”*
3. *“Hayır. Çünkü tek yaratıcı var O’da Allah’tır.”*
4. *“Allah’ın emriyle.”*
5. *“Her şeye var olanlara. ”*
6. *“Yaratan, her şeyin sahibi, .”*
7. *“Yoktur.”*
8. *“Evet mümkündür. Çünkü O’nun eşi ve benzeri yoktur .”*
9. *“Allah’tan başka yaratan olmadığı ve her şeyi O’nun yarattığı .”*
10. *“Din derslerinden.”*

Alınan cevapla sonunda öğrencinin eksik bilgileri tamamlayıp konu bütünlüğü sağlayan kavramları algıladığı görülmüştür.

Ö 10, K (10 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Var olan güzellik kendisinin eseridir.”*
3. *“Olabilir. Tam olarak bilmiyorum sanki.”*
4. *“Allah’ın yaratması sayesinde olmuştur.”*
5. *“Rabbimizin yaratmış olduğu her türlü varlıklara.”*
6. *“Yaratan, merhametli olan, dünyaya renk veren.”*
7. *“Şekli yoktur.”*

8. *“Mümkün. Var olan hiçbir şeye benzemez ”*
9. *“Evrendeki her şeyi yaratıyor olmasını.”*
10. *“Sizin dersinizden.”*

Verilen bilgilerden yola çıkılarak öğrencide bir öğrenmenin gerçekleştiği görülmüştür.

Ö 11, E (10 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Bilmiyorum.”*
3. *“Hayır. Çünkü her şey bir yaratıcıya ihtiyaç duyar.”*
4. *“Allah tarafından.”*
5. *“Meleklerle, peygamberlere, ahirete.”*
6. *“Doğmamıştır, bir olma, tek yaratıcı.”*
7. *“Hayır. Rabbimizin bir şekli yoktur. ”*
8. *“Mümkün. Çünkü O hiçbir şeye benzemez.”*
9. *“İnsanları, hayvanları, doğayı yaratmasını.”*
10. *“Sizden.”*

Alınan cevaplardan öğrencide var olan eksik bilgilerin giderildiği, kavramanın gerçekleştiği görülmüştür.

Ö 12, K (10 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Ağaçların yeşilliklerin olmasından.”*
3. *“Var olamaz. Çünkü her şeyin bir yaratıcısı vardır. O’da Allah’tır.”*

4. *“Allah’ın emri sayesinde.”*
5. *“Her şeyi kabul etmiş oluyoruz. Allah’ın, meleklerin, peygamberlerin varlığını.”*
6. *“Bizi yaratan, koruyan, seven.”*
7. *“Rabbimizin bir şekli yoktur.”*
8. *“Mümkündür, sonradan yaratılanlara benzemez çünkü.”*
9. *“Allah’ın kainatı, insanı yaratması.”*
10. *“Sizden öğrendim.”*

Daha önce kavranmayan oturmamış olan bilgiler yerli yerine oturmuş, konu algılanmıştır.

Ö 13, K (10 yaşında)

1. *“Allah yaratmıştır.”*
2. *“Rabbimizin tek olması.”*
3. *“Hayır. Var olmak için yaratıcıya ihtiyaç duyar”*
4. *“Allah’ın istemesiyle.”*
5. *“Mükemmel olarak yaratılan her şeye.”*
6. *“Var eden, koruyan, yüce .”*
7. *“Allah’ın bir şekli yoktur.”*
8. *“Mümkündür. Varlığı kendisindedir. ”*
9. *“He şeyi Onun var etmesi.”*
10. *“Sizden öğrendim.”*

Temelini aldığı bilgiler sağlamlaşmış. Konu anlaşılmiş ve kavranmıştır.

Ö 14, K (10 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Kendi kendisindedir.”*
3. *“Olamaz. Çünkü her şey Allah’ın ol demesiyle olur.”*
4. *“Allah tarafından.”*
5. *“Allah’ın varlığını yaratılmış olan her şeyin onun eliyle olduğunu, melekleri, kitapları.”*
6. *“Nimetler, yaratılan güzel şeyler, büyüklük”*
7. *“Bir şekli olabilir ancak biz bunu bilemez ve düşünemeyiz.”*
8. *“Mümkündür. Çünkü O sonradan yaratılan hiçbir şeye benzemez..”*
9. *“Allah’ın her şeyi yaratması, var etmesi.”*
10. *“Öğretmenlerimden.”*

Öğrencinin daha önce vermiş olduğu cevaplara bakıldığında konuyu kavradığı görülmüştür.

Ö 15, E (11 yaşında)

1. *“Allah yaratmıştır.”*
2. *“Evrendeki güzellik kendindedir”*
3. *“Allah gördüğümüz görmediğimiz bütün her şeyi yaratır.”*
4. *“Rabbimizin ol demesiyle yaratılmıştır.”*
5. *“imanın şartlarındaki her şeye inanmaya.”*
6. *“Yücelik, yaratan, büyük.”*
7. *“Yoktur. Ama biz bunu bilemeyiz ”*
8. *“Allah hiçbir şeye benzemez.”*
9. *“Allah’ın bütün varlıkları yarattığını.”*
10. *“Sizden, Din Kültürü dersinde.”*

Var olan bilgiler üzerine yenileri eklenerek eksikler giderilmiş, konu anlaşılmiş ve kavranmıştır.

3.5.Allah'a İman Konusunu Algılama İle İlgili Sorulan Soruların Bulguları ve Yorumlar (İkinci Grup Modern Yöntemlerle Ders Anlatım)

Ö 16, E (10 yaşında)

1. *"Allah yaratmıştır."*
2. *"Allah'ın bir ve tek olması"*
3. *Olamaz. Mesela bu masayı bir marangoz yapmıştır, bizi de Allah."*
4. *Allah yaratmıştır, biz topraktan."*
5. *Allah'ı, yarattığı her şeyi."*
6. *Yaratıcı, Yüce, İyilik sever."*
7. *Vardır. Bilinmez gayb aleminde dir."*
8. *Evet çünkü o Muhalefetun lil havadis'tir."*
9. *Allah'ın bu dünyayı, bizi yarattığını anlıyorum."*
10. *Din kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde."*

Ö 16 önceki öğrenmelerinin üstüne bir çok bilgi ekleyerek konunun özünü tam olarak kavramıştır.

Ö 17, E (10 yaşında)

1. *"Allah(C.C)."*
2. *"Allah'ın insan hayatını kolaylaştırmayı istemesi ve büyüklüğü."*
3. *"Hayır, Allah'ın izni olmadan var olmaz."*
4. *"Allah'ın emri ile yaratmıştır."*
5. *"Allah'ın yarattığı her türlü mahlukatı ."*
6. *"Yüce, bizi yaratan, dünyayı var eden."*
7. *"Onu bilemesek de büyüklüğünü, sıfatlarını biliriz."*
8. *"Mümkün değildir ve bunun üzerine düşünemeyiz."*

9. *“Allah’ın insanı hayvanları, denizleri yaratmasıdır .”*

10. *“Din Kültürü dersinde.”*

Öğrencinin var olan bilgilerine yenilerini kattığı konuyu daha iyi kavradığı verilen cevaplardaki netliklerden anlaşılmaktadır.

Ö 18, E (11 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Allah’ın bir olması ve O’ndan başka ilah olmaması.”*
3. *“Hayır. Çünkü her şeyin mutlaka bir yaratana vardır.”*
4. *“Allah tarafından yaratılmıştır.”*
5. *“Rabbimizin yaratmış olduğu her şey.”*
6. *“Yaratan, yüce, tek.”*
7. *“Bir şekli vardır Ancak bizim bunun üzerine düşünmemiz uygun değildir.”*
8. *“Mümkün. Çünkü sonradan yaratılanlara benzemez ”*
9. *“Allahtan başka yaratan yoktur ve O her şeyin yaratıcısıdır.”*
10. *“Derste sizden ve ailemden öğrendim.”*

Elde edilen bilgilerin öğrencinin konuyu algılamasına ve tutarlı cevaplar vermesine katkı sağladığı görülmüştür. Aynı zamanda bilgiler sağlam bir zemin üzerine oturtulmuştur.

Ö 19, E (10 yaşında)

1. *“Allah tarafından.”*
2. *“Allah’ın bir ve tek olması.”*
3. *“Hayır olamaz her şeyin bir yaratılış gayesi vardır.”*
4. *“Allah tarafından ol demesiyle.”*
5. *“Rabbimiz tarafından yaratılan her şeye.”*
6. *“İlah, peygamberler, kutsal kitap.”*
7. *“Allah’ın bir şekli yoktur.”*
8. *“Varlığı kendisinden olup sonradan yaratılanlara benzemez.”*
9. *“Kainattaki her şeyi Allah yaratmıştır.”*
10. *“Sizden.”*

Yapılan görüşmelerden alınan cevaplar doğrultusunda öğrencinin konuyu algıladığı tespit edilmiştir.

Ö 20, E (10 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Allah’ın insana verdiği değer karşılığı olarak yaratması ve O’nun tek olması.”*
3. *“Olamaz. Çünkü var olmak için yüce bir güce ihtiyaç vardır ve güç de Allah’tadır .”*
4. *“Allah tarafından yaratılmıştır ve insanlar topraktan, melekler nurdan, cinler ateşten yaratılmıştır.”*
5. *“Yüce yaratıcıya ve onun yarattığı her şeye.”*
6. *“Rab ,yüce, güç.”*
7. *“Vardır. Ancak biz bunu bilemeyiz ve üzerinde düşünemeyiz.”*

8. *“Mümkündür. Çünkü O çok yücedir.”*
9. *“Allah’ın her şeyi yarattığını bu dünyayı, evreni yarattığını ve düzene soktuğunu.”*
10. *“Din kültürü dersinden ve diğer seçmeli derslerden.”*

Verilen cevaplar neticesinde öğrencinin konu hakkında eksik bilgilerini tamamladığı, konunun doğru bir biçimde algılandığı görülmüştür.

Ö 21, E (10 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Allah’ın bir ve tek olması.”*
3. *“Olamaz.”*
4. *“Allah her şeyi belli bir madde ve özellikte yaratmıştır”*
5. *“Evrende var olan ve gayb alemindeki her şeye.”*
6. *“Yaratan, dünyayı var eden, hayvanları yaratan.”*
7. *“Hayır.”*
8. *“Mümkündür. Sonradan yaratılanlara benzemediği.”*
9. *“Allah’ın her şeyi yarattığını .”*
10. *“Din kültürü dersinden.”,*

Yapılan görüşme sonucu kısmen eksikler bulunsa da dersin algılanmasında bir sıkıntı olmadığı görülmüştür.

Ö 22, K (10 yaşında)

1. *“Allah yaratmıştır.”*
2. *“Allah’ın bir ve tek olması, eşi ve benzerinin olmaması.”*

3. *“Hayır. Çünkü Allah bir şeyin olmasını isterse yapar”*
4. *“Allah tarafından uygun bir şekilde yaratılmıştır.”*
5. *“Meleklerle, peygamberlere , ahirete her şeye.”*
6. *“Yüce, bir ve tek olma, yaratan”*
7. *“Hayır. Bu bizim bildiğimiz bir şey değildir”*
8. *“Mümkündür, Sonradan var olanlara benzemez.”*
9. *“Bütün var olan şeyleri mükemmel ve düzenli bir şekilde yaratan .”*
10. *“Din kültürü ve ahlak bilgisi dersinden.”*

Konunun çok iyi bir şekilde öğrenci tarafından algılandığı gözlenmiştir.

Ö 23, K (10 yaşında)

1. *“Allah yarattı.”*
2. *“Allah’ın bir olması ve çok güçlü olması.”*
3. *“Hayır, Çünkü güç sahibi olan ve var eden Allah’tır .”*
4. *“Allah’ın emri sayesinde.”*
5. *“Allah’ın var ettiği her türlü şeye.”*
6. *“Yaratan, güçlü olan, merhametli .”*
7. *“Yoktur ve O konuda düşünemeyiz .”*
8. *“Mümkün.”*
9. *“Allah’ın insanı en güzel biçimde yaratması.”*
10. *“Öğretmenimden, sizden.”*

Verilen cevaplar algılama noktasında bir problem olmadığını, konunun kavrandığının göstergesi olmuştur.

Ö 24, K (10 yaşında)

1. *“Allah yaratmıştır.”*
2. *“Allah’ın varlığı, bir olması.”*
3. *“Olamaz. Çünkü bir yaratıcı gerekir ve O’da Allah’tır.”*
4. *“Allah tarafından mükemmel bir nizamlanmıştır.”*
5. *“Allah’ın kainatta yarattığı her şeye.”*
6. *“Yücelik, güçlü, merhametli.”*
7. *“İnsan bunun bilgisine sahip değildir.”*
8. *“Allah sonradan yarattığı hiçbir şeye benzemez.”*
9. *“Allah’ın yüce oluşu ve gücü sayesinde her şeyi yarattığı.”*
10. *“Sizden.”*

Öğrenci ile yapılan görüşme sonunda var olan bilgilere yeni bilgiler katıp pekiştirdiği ve konuyu kavradığı gözlenmiştir.

Ö 25, E (11 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Mükemmel düzen Rabbimizin tek olmasına bağlıdır.”*
3. *“Olamaz. Çünkü yaratmak Allah’a mahsus olduğu için her şey O’nun eliyle olur.”*
4. *“Allah’ın emriyle yaratılmıştır. İnsan da Allah’ın verdiği güçle yapay şeyler yapabilir.”*
5. *“Allah’ın eşsiz ve benzersiz olduğuna, ahirete, meleklerle, peygamberlere.”*
6. *“Güçlü, doğmamış ve doğrulmamış, eşi benzeri olmayan .”*
7. *“Şekli vardır. Ancak biz bunun üzerinde düşünemeyiz.”*
8. *“Mümkündür.”*

9. *“Yaratılan her şeyin O’nun sayesinde olduğunu.”*

10. *“Sizden.”*

Görüşme sonucu var olan eksik bilgilerin ve yanlışlıkların giderildiği konunun algılandığı görülmüştür.

Ö 26, E (10 yaşında)

1. *Allah yaratmıştır.”*
2. *“Allah’ı bir olması ve bize şükür vesilesi kılması.”*
3. *“Olamaz. Çünkü her şeyi Allah yaratmıştır.”*
4. *“Allah’ın bilgisi ve istemesiyle.”*
5. *“Meleklerle, peygamberlere, kitaplara.”*
6. *“Yaratan, Koruyan, tek olan.”*
7. *“Yoktur.”*
8. *“Mümkün. O bir şeye benzemez”*
9. *“Allah’ın bizi ve her şeyi yarattığını.”*
10. *“Sizden öğretmenim.”*

Öğrenmenin gerçekleştiği, eksik bilgilerin giderildiği görülmüştür.

Ö 27, K (10 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Allah’ın tek olduğunun kanıtıdır..”*
3. *“Var olamaz. Çünkü Allah her şeyi yoktan yaratır.”*
4. *“Rabbimiz sayesinde, Onun isteğiyle.”*
5. *“Yüce rabbimizin var ettiği her şeye.”*
6. *“Yaratan, bir ve tek olan, güçlü.”*
7. *“Var tabi ki.”*

8. *“Allah’ın muhalefetun lil havadis sıfatı kimseye benzemediğini anlatır.”*
9. *“Allah’ın ne görüyor isek hepsini var ettiğini .”*
10. *“Sizden öğretmenim.”*

Konuyu kavramada yaşanan sıkıntıların, eksiklerin giderildiği öğrencinin anlamıyla konuyu algıladıkları görülmüştür.

Ö 28, K (10 yaşında)

1. *“Allah .”*
2. *“Allah’ın bir ve tek olması.”*
3. *“Hayır. Çünkü sadece Allah bu güce sahiptir.”*
4. *“Allah’ın izni ile yaratılmıştır .”*
5. *“Var olan yaratılan her şeye meleklerle.”*
6. *“Melek, peygamberler, teklik.”*
7. *“Vardır. Ancak bunun üzerinde düşünmemiz uygun değildir.”*
8. *“Mümkün değildir. Çünkü insanlar tarafından bu bilinmez.”*
9. *“Bir ve tek olduğu ve var olan her şeye hayat verdiği.”*
10. *“Sizden öğrendim.”*

Konunun tam anlamıyla algılandığı gözlenmiştir

Ö 29, E (10 yaşında)

1. *“Yüce yaratıcı Allah.”*
2. *“Allah’ın yaratması sayesinde evrende düzen ve güzellikler vardır.”*

3. *“Hayır var olamaz. Çünkü muhakkak bir yaratıcıya ihtiyaç vardır.”*
4. *“Allah’ın bilgisi sayesinde yaratılmıştır.”*
5. *“Bilmiyorum.”*
6. *“Peygamberleri, melekleri, her şeyi. ”“Yaratmak, evren, düzen. ”*
7. *“Allah’ın bir şekli vardır tabi ki ama bu konuda düşünemeyiz.”*
8. *“Evet mümkündür. Allah sonradan yaratılanlara benzemez .”*
9. *“Allah her şeyin yaratıcısıdır, her şeyi o var etmiştir.”*
10. *“Derslerden, sizden.”*

Öğrencinin ilk olarak sorulara verdiği cevaplara kıyasla vermiş olduğu cevaplardan konuyu çok iyi algıladığı görülmüştür.

Ö 30, E (10 yaşında)

1. *“Allah.”*
2. *“Allah’ın bir ve tek olması.”*
3. *“Hayır. Çünkü onları yaratan bir Allah var.”*
4. *“Allah’ın emri ile yaratılmıştır.”*
5. *“Yaratılmış olan tüm varlıklara, peygamberlere, meleklerle her şeye .”*
6. *“Esmâ-ül Hüsnâ, peygamberler, melekler.”*
7. *“Bilinen bir şekli yoktur.”*
8. *“Evet. Çünkü o sonradan var olanlara benzemez.”*
9. *“Tüm varlıkları yaratması.”*
10. *“Din Kültürü ve ahlak bilgisi derslerinde.”*

Öğrencinin konuyu tam olarak kavradığı, derinlemesine bir algılama olduğu görülmektedir.

3.5. Görüşme de Yöneltilen Soruların Bulguları ve Yorumları

3.5.1.Bizi kim yaratmıştır? Sorusunun Bulgu ve Yorumları

Araştırmamıza kaynaklık eden 30 öğrenciye yönelttiğimiz bu soruyu tüm öğrenciler “ Allah ” cevabını vermiştir. Öğrencilerin verdiği bu cevap doğrultusunda aile, çevre, okul vb. etkenlerle iletişim halinde olmalarının etkisiyle yaratmaya tek güç sahibinin Allah olduğunun bilgisi öğrencilerde mevcuttur.

Başta sadece bilgi olarak duyularak öğrenilen bu bilgi zamanla okulda alınan eğitim, yaşanmışlıklarla beraber sağlam bir temele oturtulmuş, içselleştirilmiş ve kavranmıştır. Bu kavrama öğrencilerin var etmeye muktedir yegane varlığın Allah olduğu bilgisinin çocuklarda oluşmasını sağlamıştır.

3.5.2.Evrendeki mükemmel düzenin ve güzelliklerin sebebi nedir? Sorusunun Bulgu ve Yorumları

Yöneltilen soruya kendilerine hiçbir bilgi verilmeden cevaplandıran öğrencilerin verdiği yanıtlar neticesinde şu değerlendirme de bulunulabilir:

İlk aşamada öğrencilerin yaklaşık yarısı yöneltilen bu soruya “Bilmiyorum” yanıtını vermişlerdir. Diğerleri de “Allah’tır” cevabını vermişlerdir. Verilen cevaplara bakıldığında öğrencilerin bu soruyu cevaplayacak nitelikte bilgiye sahip olmadıklarını göstermektedir. “Allah’tır” cevabını veren öğrencilerin de tam kavranmış bir bilgi ile değil de önceki öğrenmelerini kullanarak çıkarımda buldukları düşünülmektedir.

Konu öğrencilere anlatıldıktan sonra ikinci defa yöneltilen soruya klasik öğretim yapılan öğrencilerden 8 tanesi Allah’ın bir ve tek olması derken modern yöntemle konu anlatılan gruptaki öğrencilerin tamamı konuyu kavrayarak sağlam bir temele oturtulmuş cevaplar vermiş, evrende var olan muntazam güzelliğin tek bir yaratıcının emrinde olabileceği bilgisine sahip olarak “Allah’ın bir ve tek olması” yanıtını vermişlerdir. Bu cevaplar da anlatılmak istenen konunun amacına ulaşıldığını öğrencilerin bu konuyu algıladıklarını, bilgi sahibi olduklarını göstermiştir. Öğretim de kullanılan farklı yöntem ve teknikler öğrencilerin algılamalarını hızlandırmıştır.

3.5.3.Bir şey kendi kendine var olabilir mi? Neden? Sorusunun Bulgu ve Yorumları

Bu soruya verilen cevaplar şu şekildedir:

İlk görüşmede genel olarak “ Hayır, olamaz. Çünkü her şeyi yaratan Allah’tır.” ve bu minvalde cevaplar verilmiştir. Bunun yanında “Olabilir, bazı sebeplerden dolayı.”, “Olabilir, Hz. Adem ve Hz. Havva da öyle oldu.” gibi yanıtlar verilmiştir. Öğrencilerin çoğu daha önce sahip oldukları bilgilere dayanarak bir şeyin kendi kendine hiçbir şeye muhtaç olmadan, bir şeye ihtiyaç duymadan var olabileceğini düşünmemişlerdir.

Ders anlatımından sonra 2. Gruptaki öğrencilerin tamamı kainatta var olan her şeyin bir yaratıcıya ihtiyaç duyduğunu, kendiliğinden var olmanın söz konusu olmadığını, var olmak için yüce, güç sahibi bir varlığa ihtiyaç olduğunun bilinciyle “Olamaz. Çünkü her şeyi Allah yaratır her şey O’nun izni ile olur.” Cevabını vermişlerdir. Ancak klasik yöntemle anlatım yapılan öğrencilerden 5 tanesi tam olarak bilmediklerini , var olabileceğini belirtmişlerdir. Bu durumda biz öğrencilerin algılamalarında farklı yöntemlerin kullanılan metodların, dersi anlatan kişinin etkisinin açık olduğunu görmekteyiz.

3.5.4.Etrafımızdaki varlıklar nasıl yaratılmıştır? Sorusunun Bulgu ve Yorumları

Ön görüşmede öğrencilerin ailesinden, çevresinden, okuldan öğrendikleri bilgileri harmanlayarak cevaplar verdikleri gözlenmiştir. Soruya bilmiyorum cevabını verenlerin yanında çoğunluk “Allah tarafından” yanıtını vermişlerdir. Farklı cevap verenler de göz önüne alındığında öğrencilerde bilgi yetersizliği olduğu görülmüştür.

Son görüşmede ise modern yöntemlerle konunun anlatıldığı öğrencilerin konuyu algıladıkları yaratılanların Allah tarafından, O’nun emri, isteği, dilemesi sayesinde var olabileceğini dile getirmişlerdir. Öğrenciler bilgiyi elde ettikten sonra bunu gözlemlene fırsatları da olmuş ve etraflarında bulunun varlıklara bakıp onlar üzerinde tefekkür ettikten sonra yaratma sıfatının yalnızca yüce bir gücün eliyle olabileceğini bu yüce varlığın ise yalnızca Allah olabileceği bilgisini elde etmişlerdir.

3.5.5.“Allah’a iman ediyorum.” dediğimizde neyi kabul etmiş oluruz? Sorusunun Bulgu ve Yorumları

Öğrencilerin verdikleri yanıtlara bakıldığında akıllarına ilk gelen şeyleri söyledikleri gözlenmiştir. Verilen cevaplar için de mantıklı olup tutarlı olanlar olduğu gibi sadece söylenmiş olmak için dile getirilen cevaplar olduğu gözlenmiştir.

Son görüşme sonunda alınan yanıtlar öğrencilerin sorudaki mantığı, sorunun cevabını güzel kavradıklarını gösterir nitelikte olmuştur. “Allah’ın yaratmış olduğu her şeye.”, “Meleklerle” , “Peygamberlere”, “Allah’ın bir ve tek olduğuna, O’ndan başka ilah olmadığına.” Vb. yanıtlar öğrencilerin konuyu ne derece anladıklarını ortaya koyar niteliktedir. Verilen cevaplar bize şunu da göstermiştir: öğrenciler Allah’ın yaratmış olduğu tüm varlıkların neler olduğu bilgisine sahiptirler. Ve imanın şartlarında yer alan bütün esaslarında Allah’a iman gereği olarak kabul edilmesi gereken değerler olduğunun bilincindedirler.

3.5.6.Allah denilince aklına gelen üç kelimeyi söyler misin? Sorusunun Bulgu ve Yorumları

Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeyini tespit amaçlı yönelttiğimiz bu soruya cevap olarak en çok şu kelimeler kullanılmıştır:

Kelimeler	Öğrencilerin kullanma sayıları
Cennet	5
Cehennem	3
Peygamber	6
Melek	5
Yaratmak	9

Yüce	4
Büyük	4

Tablo1

Tabloya bakıldığında öğrencilerin zihninde Allah denilince; yaratan, peygamber, melek, cennet, yüce, büyük, cehennem kavramlarının en çok çağrışım yaptığını görüyoruz.

Öğrencilerin Allah tasavvurunun yaratmak üzere olduğunu yoğun bir şekilde gözlemlemekteyiz. Daha sonra Allah ismi ile özdeşleştirilen kelime “peygamber” olmuştur. Sonrasın da ise öğrencilerin yaşanmışlıkları, duyuları, bilgi seviyeleri ile bağlantılı olarak cennet, melek, yüce, büyük, cehennem kavramları çok kullanılmıştır. Klasik yöntemle ders anlatımı yapılan öğrenciler genellikle cennet, cehennem, melek, peygamber kelimelerini kullanırken modern yöntemle ders anlatımı yapılan öğrenciler yaratma, büyük, yüce kavramlarını daha çok kullanmışlardır.

3.5.7.Allah’ın bir şekli var mıdır? Varsa neye benziyor? Sorusunun Bulgu ve Yorumları

İlk görüşme de bu soruya 11 öğrencimiz bilmiyorum, 11 öğrencimiz yoktur, 3 öğrencimiz ise vardır cevabını vermiştir. 5 öğrenci ise Allah bu dünyaya sığmayacak kadar büyük bir varlık, insana benziyor olabilir, yüce ve büyük olabilir, buluta benziyor olabilir, Allah’ı kesinlikle bir şeye benzetemiyorum yanıtlarını vermiştir. Duruma bakıldığında öğrencilerin en az bilgi sahibi olduğu ve yanıtsız bıraktığı soru bu olmuştur. Bu öğrencilerin aile çevre vb. den aldığı bilgilerin bu soruyu yanıtlamada yetersiz kaldığını göstermektedir.

Öğrencilere ikinci kez, ders anlatımından sonra sorulan soruya verilen cevaplar şu şekilde olmuştur:

Modern yöntemle anlatım yapılan 15 öğrenci “Allah’ın bir şekli vardır. Ancak bunun üzerinde düşünmemiz uygun değildir.” ; klasik yöntem grubundaki 13 öğrenci ‘yoktur’ varlığı kendindedir, bilinebilir bir şey değildir, bu bildiğimiz bir şey değildir, ; O’nun şekli bilinmez yüceliği bilinir, Biz Allah’ın yüce ve büyük olduğunu biliriz, şekli üzerinde düşünemeyiz, O’nu bilemesek de büyüklüğünü, sıfatlarını biliriz, cevaplarını vermişlerdir.

Tüm bu yanıtlara baktığımızda 2.grup modern yöntemle anlatım yapılanların verdiği cevapların hepsinin tek bir noktaya “ Allah’ın zatı üzerinde düşünmenin uygun olmadığına” dayanmaktadır. Bu durum da 2. gruptaki öğrencilerin hepsinin bu soruya doğru cevap verip durumu algıladığı görülmektedir.

3.5.8.Allah’ın hiçbir şeye benzemiyor olması mümkün müdür? Sorusunun Bulgu ve Yorumları

13 öğrenci mümkün olmadığını, 13 öğrenci mümkün olduğunu, 4 öğrenci ise bilmediğini belirtmiştir. Buna göre öğrencilerin yarısından fazlası Allah’ın sıfatlarından habersiz, O’nun eşi ve benzeri olmadığı bilgisini elde edememiştir.

Öğretmen tarafından dersin anlatımından sonra verilen cevaplarda 2 öğrenci “Bunun üzerine düşünülemez.”, “İnsanlar tarafından bu bilinmez.” demiştir ki klasik yöntem grubunda yer alırlar.

28 öğrenci ise “Allah’ın sonradan yaratılanlara benzemediği, O’nun hepsinden farklı ve üstün olduğu, Muhalefetun lil havadis sıfatının olduğu, O’nun çok yüce olduğunu” söyleyerek konuyu ne kadar iyi algıladıklarını göstermişlerdir. Bu öğrencilerden modern gruptakilerin tamamı bu cevapları vermiş geri kalanlarda klasik yöntemle anlatım grubundadır.

3.5.9.“Allah yaratandır” denildiğinde ne anlıyorsun? Sorusunun Bulgu ve Yorumları

Bu soruya 10 öğrenci bilmiyorum cevabını verirken, diğerleri de Allah’ın yaratma sıfatının bilincinde Allah’ın bizi, yiyecekleri, içecekleri, bütün canlıları, hayvanları yaratmasını anladıklarını belirtmişlerdir. Bu cevaplar öğrencilerde Allah’ın yaratma sıfatı bilgisinin olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin elde ettiği bilgilerin düzeyini tespit etmek üzere 2. defa soru sorduğumuzda tüm öğrenciler Allah’ın yaratma özelliğini kavradığını, var olan her

şeyin O'nun izni ile meydana geldiğini, O'ndan başka yaratıcı olmadığını, Kainatta var olan her şeyin insan, hayvan, bitki, doğanın bir tek yaratıcısı olduğu her şeyin O'nun yaratması ile meydana geldiğini belirterek konuyu ne kadar iyi algıladıklarını göstermişlerdir.

3.5.10. Bu bilgileri nereden öğrendin? Sorusunun Bulgu ve Yorumları

Üzerinde araştırma yaptığımız grup 5. Sınıf olduğundan öğrenciler okuldaki ilk Din Kültürü ve Ahlak Bilgisini aldıkları 4. Sınıf Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenini en çok bilgi aldıkları yer olarak belirtmişlerdir. Bunun yanında aile, anne baba, okuldan, kitaplardan, yaz kursundan, ana sınıfından beri biliyorum, annemin dini kitaplarından cevaplarını verenler olmuştur. Öğrenciler bu kademeye kadar en çok karşılaştıkları kişiler bilgi elde ettikleri kişiler olmuştur.

Öğretmenin öğrencilere konuyu anlatmasından sonra ki öğrencilerin hepsi ders anlatımından sonra konuyu algılamışlardır, bütün öğrenciler bilgileri Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde ders öğretmeninden öğrendiklerini belirtmişlerdir. Sadece 2 öğrenci hem öğretmeninden hem de anne babasından öğrendiklerini söylemiştir.

Genel olarak bakıldığında öğrenciler öğretmenlerinin ders anlatımından sonra konuyu algılamıştır. Allah'a iman konusunda hepsinin zihninde bir şema oluşmuştur.

SONUÇ ve ÖNERİLER

SONUÇ

Yaptığımız nitel görüşme tekniğinde nitel araştırmanın özelliği gereği öğrenci sayısının değil, içeriğin verilen cevapların niteliğinin önemli olduğu göz önünde bulundurularak, verilen cevaplardan elde edilen bulgular yardımıyla şu sonuçlar ortaya çıkmıştır:

1. Bizleri kim yaratmıştır sorusuna öğrencilerin tümünün ön görüşme de de, son görüşmede de “ Allah” cevabını vermesi öğrencilerin ailesinden aldığı eğitimin, aynı zamanda okulda öğretmenleri tarafından verilen doyurucu bilgilerin öğrencilerin Allah’ın varlığını soyut olarak algılamalarını sağladığı tespit edilmiştir.

2. Evrende var olan mükemmel düzen ve güzelliğin sebebinin öğrenciler tarafından “ bilmiyorum” olarak cevaplandırılmaları önceki öğrenmelerin, ailenin verdiği eğitimde eksiklikler olduğunu göstermiştir. Daha sonra konu hakkında verilen bilgilendirmeden sonra 2. Gruptaki modern yöntemlerle anlatım yapılan öğrencilerin hepsinin bu sorunun yanıtını sağlam bir temele oturarak Allah’ın bir ve tek olmasının bir sonucu olarak algıladıkları tespit edilmiştir.

3. Modern yöntemler kullanılarak anlatım yapılan öğrencilerin tamamı kainatta var olan her şeyin bir sebebe bağlı, bir şeye muhtaç olarak, yüce bir gücün emri ile var olabileceğini kavramış hiçbir şeyin kendi kendine var olmayacağını ancak Allah’ın izni ile olacağını soyut bir biçim de algıladıkları tespit edilmiştir.

4. Klasik yöntemle ders anlatımı yapılan, öğretmenin etkin olduğu grupta bulunan öğrencilerden bir kaçının bir şeyin kendi kendine var olmasının mümkün olmadığı bilgisini alması konusunda yetersiz kaldığı görülmüştür.

5. Öğrencilerin Allah’ın yüceliğini, bütün gücü elinde tuttuğunu, var olan her şeyin O’nun emri ile gerçekleştiğini kavradıklarını ve var olan, yaratılan her şeyin Allah tarafından meydana getirildiği bilgisini edindiği görülmüştür.

6. Allah’a iman ediyorum dediğimizde neyi kabul etmiş oluruz sorusuna verilen cevaplar Allah’a imanın kapsayıcı olduğunu kavramış bir şekilde

melekleri, peygamberleri, var olan her şeyi vb. kabul etmek gerektiğini algılar nitelikle olduğunu göstermektedir.

7. Allah denilince aklınıza gelen üç kelimeyi söyleyin dendiğinde öğrencilerin genellikle soyut kavramaları dile getirdiği gözlenmiştir. Bu da konunun anlaşıldığını göstermektedir. Allah denilince en çok peygamber kelimesinin söylenmesi de Hz. Muhammed başta olmak üzere dinde peygamberlere düşen sorumluluğun öğrenciler tarafından farkına varıldığını göstermektedir.

8. Allah'ın bir şekli var mıdır sorusunun öğrencilerin yanıtlamakta en çok zorlandığı soru olduğu görülmüştür. Kendilerinde var olan bilgi belirsizliği dersin anlatımından sonra belirginlik kazanmıştır. Ve bütün öğrencilerin Allah'ın zatı üzerinde düşünmenin uygun olmadığı bilgisini elde ettiği tespit edilmiştir.

9. Allah'ın hiçbir şeye benzemiyor olması mümkün mü ? sorusuna öğrenciler Allah'ın sıfatlarını kavramış bir şekilde O'nun "muhafeftün lil havadis" olduğunu algıladıkları gözlenmiştir.

10. Allah yaratandır dendiğinde ne anlıyorsunuz sorusuna öğrenciler tatmin edici cevaplar vererek Allah'ın yaratma sıfatını öğrendikleri O'nun var olan her şeyi yarattığını kavradıkları tespit edilmiştir.

11. Bu bilgileri nereden öğrendin sorusuna verilen cevap genel itibariyle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden olduğu bu durumun dersin ne kadar büyük önem taşıdığı, öğretmenlere düşen görevin ne kadar büyük olduğu ve donanımlı yeni metot yöntem ve tekniklerin öğrencilerin öğrenmesini ne kadar etkilediğini göstermiştir.

12. Çağdaş, modern yöntemlerle ders anlatımı yapıldığında 9-11 yaş arası öğrencilerin soyut konuları algıya bildikleri tespit edilmiştir.

13. Yaptığımız ilk görüşmelerde öğrencilerin verdikleri doğru bilgileri nereden öğrendin sorusuna anne, baba ve ailem gibi cevapları vermeleri dini hassasiyeti olan ailelerin çocuklarında bunun etkisinin olduğu görülmüştür.

14. Ders anlatımında modern yöntemlerin seçiminin algılamayı büyük ölçüde etkilediği tespit edilmiştir.

15. . yöntemlerin kullanıldığı gruptaki öğrencilerin soruların yanıtlanmasında birebir doğru cevapları kullandıkları, cevap verirken

zorlanmadıkları, rahat bir şekilde kendilerini ifade ettikleri , kendilerini değerlendirmelerde bulunabildikleri görülmüştür.

16. Öğrencilerin bilgi kaynaklarının çevresindeki insanlarla sınırlı olduğunu bu yüzden doğru ortamlarda doğru kaynaklardan bilgi alınmasının önemli olduğu tespit edilmiştir.

17. Veri elde etmede kullanmış olduğumuz yöntemin bulguları elde etmede büyük ölçüde başarı sağladığı görülmüştür.

ÖNERİLER

1. Soyut konular görselleştirilerek, modern yöntemler kullanılarak anlatılmalıdır.
2. Donanımlı öğretmenler yetiştirilmesine dikkat edilmeli, öğretmenler sürekli kendilerinin yenileyip teknolojinin kolaylıklarından faydalanmalı, yeni öğretim metotları bulma çabasına girmelidir.
3. Soyut kavramları barındıran konuları anlatırken konunun daha iyi anlaşılıp içselleştirilmesi için öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları göz önünde bulundurularak gerekli görülen resim, video, oyun, hikaye, etkinliklere bolca yer verilmelidir.
4. Öğrencilerin sağlam ve doğru bilgiler elde etmesini sağlamak adına öğretmenler veliler ile her an irtibatlı olmalı ve bilinçlenmelerini sağlamalıdır.
- 5.Allah'ın zatı, sıfatları konusunda öğrencilerde kafa karışıklığı olmayacak şekilde örneklendirmeler yapılarak anlatım yapılmalı.
- 6.Evrenin, insanın doğada var olan her şeyin kendi kendine meydana gelmesinin mümkün olmayacağı bilgisini tam olarak kazandıracak

KAYNAKÇA

Akyol, Köksal. (2002). *Bilişsel Gelişim. Gelişim ve Öğrenme.* (Edt:U. Ayten). Ankara: Anı Yay.

Arı, Ramazan, Çeliköz Nadir, Deniz M. Engin, Neslihan D. Saltalı. (2009). Altı Yaş Çocukları İçin Duygusal Becerile Değerlendirilmesi Testi'nin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışması.*Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi.* C(42). S.1.

Ay, Mehmet E. (2013). *Çocuklarımıza Allah'ı Nasıl Anlatalım?.* (31. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.

Başaran, İbrahim E. (1978). *Eğitim Psikolojisi (Modern Eğitimin Psikolojik Temelleri).*(5.Baskı). Ankara: Pars Mat.

Baymur, Feriha.(1978). *Genel Psikoloji.* İstanbul: İnkılap ve Aka Kitapevleri.

Bilgin, Beyza. (1997). *İslam ve Çocuk* (3.Baskı).Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları.

Coşkun, İbrahim. (2017). *Günümüz Akaid ve Kelam Problemleri.* İstanbul: Kitap Dünyası Yayınları

Çabuk, Salih Kerem.(2006) *İlköğretim Öğrencilerinde Allah İnancı.* Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Sakarya.

Çukur, Ayşe(1994). *Kurum Bakımı Altında Bulunan Okul Öncesi Dönemi Çocukların Bilişsel Gelişim Düzeylerinin İncelenmesi.* Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi.Sağlık Bilimleri Enst. Ankara.

Fersahoğlu, Yaşar ve Demir, Mehmet Akif .(2014). *Din Eğitim Ve Öğretiminde Duygu Eğitimi.*(3.Baskı). İstanbul: Çamlıca Yayınları.

Karaca, Faruk. (2007). *Dini Gelişim Teorileri.* İstanbul: Dem Yayınları.

Karacokun, M. Doğan.(2004). Dini İnanç – Dini Davranış İlişkinine Sosyo – Psikolojik Yaklaşımlar. *Din bilimleri Akademik Araştırma Dergisi IV*

Karakaya, Semra. (2008). *Dindarlık ve Kişilik Arasındaki İlişki, Allport ve Fromm'un Karşılaştırmalı Analizi* . Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal bilimler Enstitüsü. Adana.

Kaya, Zeynep.(2015). *Türk Toplumunda İnanç gelişimi ve Din eğitimi*(1. Basım) İstanbul: Çınar Mat. ve Yay.

Kılıçaslan, Zuhâl. (2013). *10-12 Yaş Grubu Çocuklarda Dini ve Ahlakî Kavramların Algılanma Biçimleri*. Yüksek Lisans Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Konya.

Kuşat, Ali (2012). Bilişsel Gelişim Açısından Din Fitrat İlişkisi. *ERUIFD*, s.15/2, s.35-53.

Küçükkaragöz, Hediye.(2004). *Bilişsel Gelişim ve Dil Gelişimi. Gelişim ve Öğrenme Psikolojisi*. Ankara: Pegem Ak. Yay.

Liman, Seda .(2007). *İlköğretim 1.Kademe Ders Kitabı İllüstrasyonlarının Tasarım İlkelerine ve Öğrencilerin Algı Düzeyine Uygunluğu*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi
.Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.

Mehmedoğlu, Yurdağül. (2005). *Okul Öncesi Çocuklarda Dini Duygunun Gelişimi ve Eğitimi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.

Osmanoğlu, Cemil. (2007). *Basamak Teorileri Açısından Dini Gelişim, İnanç Gelişimi, Eğitimi*. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üni. Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Selçuk, Mualla.(2015). *Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler* (6.Baskı). Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.

- Şentürk**, Habil. Çocukta Dinî Gelişim Psikolojisi. *Yeni Ümit Dergisi*, S.30.
- Topaloğlu**, Bekir, Yavuz Yusuf Şevki, Çelebi İlyas. (2013). *İslam'da İnanç Esasları* (17.Baskı). İstanbul: Çamlıca Yay.
- Türk**, Esra. (2014).Çocukluk Döneminde Duygusal Gelişim ve Din Eğitimi. *Marife*. ss. 143-158.
- Türkiye Diyanet Vakfı**. (2008). *İlmihal I (İman ve İbadetler)*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yay.
- Ülgen**, Gülten ve Fidan, Emel.(1983). *Çocuk Gelişimi*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Wadsworth**, Barry J. (2015). *Piaget' nin Duyuşsal ve Bilişsel Gelişim Kuramı*.(Çeviri Editörü: Ziya Selçuk. Ankara: Pegem Akademi Yay.
- Yapıcı**, Asım. (2016). Müslüman Türk Kültüründe İnanç Gelişimi (Bir Model Denemesi).
DEÜİFD Din Psikolojisi Özel Sayısı. ss. 83-113.
- Yavuz**, Kerim.(2012). *Çocukta Dini Duygu Ve Düşüncenin Gelişmesi (7-12 Yaş)*.(3. Baskı). İstanbul: Boğaziçi Yayınları
- Yavuzer**, Haluk. (2016). *Çocuk Psikolojisi*. (36.Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yıldırım**, Ali ve Şimşek, Hasan (2010). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yay.
- Yörükoğlu**, Atalay.(2016). *Çocuk ve Ruh Sağlığı*.(29. Baskı). Ankara: Özgür Yay.

EKLER

EK-1

DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ

SINIF: 5

ÖĞRENME ALANI: İNANÇ

ÜNİTE: ÜNİTE: ALLAH İNANCI

1-Dünya üzerinde yaşayan Allah'ın farklı yapıda yarattığı bir çok canlı vardır. Bu canlılar arasında insanın ayrı bir yeri vardır. İnsan bazı özellikleriyle diğer canlılardan üstün kılınmıştır. **İnsanı diğer canlılardan farklı ve üstün kılan en önemli özelliği aşağıdakilerden hangisinde doğru olarak verilmiştir?**

- a) İnsanın kusursuz beden yapısı
- b) İnsan akıllı ve inanan bir varlıktır
- c) İnsan konuşması
- d) İnsan gülüp, ağlayabilir.

2-Halife Ömer, bazı geceler şehri kontrol için dolaşır. Bir keresinde sütçülük yapan bir kadının kızına süte su katmasını söylediğini duyar.

Kız:- Yasak bir işi nasıl yapabilirim? diye annesine itiraz eder.

Annesi: Halife Ömer seni nereden görecek? der.

Kız ise: Halife görmez ama, Rabb'im görür diye karşılık verir.

Küçük kızın bu yanıtı onun aşağıdaki ayetlerden en çok hangisini iyi anladığını gösterir?

A) **Hakkında kesin bilgi sahibi olmadığın şeyin peşine düşme...**

B) **Allah bir kimseyi ancak gücünün yettiği şeyle yükümlü kılar.**

C) **Göklerde ve yerde ne varsa, hepsi Allah'ındır**

D) **Şüphesiz Allah, kullarından haberdardır, onları hakkıyla görür.**

3-Nasrettin Hoca bir gün köyden şehre giderken yorulmuş tarlanın kenarındaki ceviz ağacının altında dinleniyim demiş. Şöyle bir

ağacın altına uzanmış ve derin düşüncelere dalmış.

- Ey Allah'ım gücüne sual olmaz amma, incecik kabak sapında kocaman kabak var, koskocaman ağaçta küçücük ceviz var, bu nasıl iş?,deyip uykuya dalmış ki tam bu sırada ağaçtan bir ceviz, hocanın kafasına düşüvermiş.Hoca acı ve şaşkınlıkla uyanmış, sağına soluna baktıktan sonra cevizin ağaçtan düştüğünü anlamış. Bunun üzerine şöyle demiş:

- Ya Rabbi sen en iyisini bilirsin. Şimdi bu ağaçtan başıma düşen ceviz değilde kabak olsaydı benim hâlim ne olurdu?

Yukarıda ki fıkrada ne anlatılmak istenmektedir?

- a) Hocanın tembel olduğu
- b) Evrenin bir yaratıcısı ve düzeninin olduğu
- c) Evrende hayret edilecek olaylar olduğu
- d) Evrenin mükemmel olduğu

Allah her zaman bizimle beraberdir

Zeynep

4-Zeynep aşağıdaki davranışlardan hangisini yaparsa söylediğiyle çelişmiş olur?

- a) Her zaman Allah'a dua ederse
- b) Allah'ın isteklerini yerine getirirse
- c) Her işine Allah'ın adıyla başlarsa
- d) Yalnız kaldığı zaman kötülük yaparsa

- a) Esmâ-ül Hüsnâ b) Siyer
c) Münâcat d) Zati Sıfatlar

A

Allah,
Samed'dir.

Ç

De ki:
O Allah, birdir

I

Hiçbir şey O'na
denk ve benzer
değildir

K

O doğmamıştır ,
doğurulmamıştır

12-İhlas suresinin anlamını yukarıdaki harfli kutucuklara göre doğru olarak sıralarsak **açığıdaki kelimelerden hangisi oluşur?**

- a) AÇIK b) İÇAK c) ÇAKI d) KAÇI

Zeynep

"Nerede olursanız (olun) O sizinle beraberdir. Allah yaptıklarımızı görür" (Hadid-4.)

"Allah... Karada ve denizde ne varsa bilir... O.yerin karanlıkları içindeki tek bir taneyi dahi bilir" (En'am-59)

13-Sevgili çocuklar, Zeynep'in okuduğu ayet anlamları bize Allah'ın hangi özelliğinden bahsetmektedir?

- a) Her şeyin Allah'ın eseri olduğundan
b) Allah'ın sonsuz güç ve kudrete sahip olmasından
c) Allah'ın çok affedici olmasından
d) Allah her şeyi işitip, bilip ve görmesinden

- 1 Mevsimlerin düzenli bir şekilde birbirini izlemesi.
- 2 Gece ile gündüzün birbirini sevretmesi.
- 3 Gezegenlerin güneş etrafında dönmesi
- 4 Teknolojinin gelişmesi

14-Yukarıdaki cümlelerin hangileri, **evrende bir düzenin olduğunu gösterir.**

- a) I. - II. b) I. - II. - III.
c) I. - II - III. - IV. d) II. - III. - IV.

Şartlar	İmanın	İslamın
Namaz Kılmak		☺
Oruç Tutmak		☺
Kitaplara inanmak	☺	
Kelime-i Şehadet	☺	
Hacca Gitmek		☺

15-Din Kültürü dersinde öğretmen öğrencilerinden ev ödevi olarak yukarıdaki etkinliği yapmalarını istemiştir. Zeynep etkinliği yaparken bir tanesini yanlış işaretlemiştir.

Bu aşağıdakilerden hangisidir?

- a) Kelime-i Şehadet b) Oruç Tutmak
c) Kitaplara İman d) Hacca gitmek

16-Din Kültürü öğretmenin anlattığı **bu inanca ne isim verilir?**

- a) Şirk b) Putçuluk
c) Ortak koşma d) Tevhid

17-" ... Korkmayın, çünkü ben sizinle beraberim; işitir ve görürüm." (Taha-46) ayetinde **özellikle** ne anlatılmak istenmektedir ?

- a) Zorluklar karşısında korkmalız
b) Allah her zaman bizi işitir.
c) Allah her zaman bizim yardımcımızdır.
d) Allah her şeyi görmektedir.

5-Çeşitli galaksiler, gezegenler ve milyonlarca yıldızdan oluşan evren; genişliği ve büyüklüğü ile insanları hayrete düşürür. Bu haliyle evren, benzersiz bir sanatçının eseri olduğu görüntüsünü verir.

Evrene bakış açısı böyle olan birisinin aşağıdakilerden hangisini kabul etmediği söylenebilir?

- a) Allah'ın varlığını
- b) Evreni yaratan bir yaratıcı olduğunu
- c) Evrenin kendi kendine oluştuğunu
- d) Yaratıcının bir olduğunu

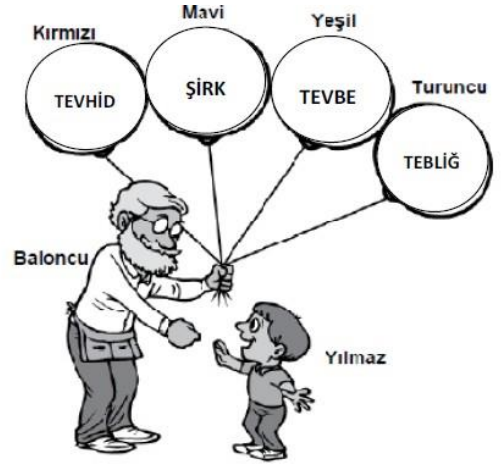

6-Emre arkadaşı Hüseyin'e aşağıdaki sorulardan hangisini sormuştur?

- a) Bana Fil Suresi hakkında bilgi verebilir misin?
- b) Bana Fatıha Suresi hakkında bilgi verebilir misin?
- c) Bana Kevser Suresi hakkında bilgi verebilir misin?
- d) Bana İhlas Suresi hakkında bilgi verebilir misin?

7- Aşağıdaki ayetlerden hangisi bize **Allah'ın her şeye gücü yettiğini en güzel şekilde anlatmaktadır?**

- a) "(Allah) Bir şey yaratmak istediği zaman 'Ol' der ve o da hemen olur." "
- b) "Eğer yerde ve gökte Allah'tan başka ilahlar (tanrılar) olsaydı kesinlikle ikisinin de düzeni bozulurdu."
- c) "O (Allah), geceyi, gündüzü, güneşi ve ayı yaratandır."
- d) "De ki: O, Allah birdir. Allah sameddir."

8-Yılmaz baloncudan hangi renk balonu alırsa "Allah'ın bir olduğuna eşi, benzeri ve dengi olmadığına inanmaya denir." cümlesinde ki noktalı boşluğu doğru doldurmuş olur?

- a) Kırmızı b) Mavi c) Yeşil d) Turuncu

KUL HÜVALLAHÜ EHAD
ALLAHUSSAMED
LEM YELİD
VELEM?.....
VELEM YEKÜN LEHÜ
.....?..... EHAD

9-Fatih Kuran okumayı yeni öğrendi. Yukarıdaki sureyi okurken iki yerde takıldı. Sizin bu sureyi ezbere bildiğinizi öğrenmiş, noktalı boşluklara sırasıyla hangi **şıkın geleceğini söyleyerek ona yardımcı olurmusunuz?**

- a) Yüled-Kul b) Samed-Kufuven
- c) Kevser-Ebter d) Lem Yüled-Kufuven

10- Aşağıdaki ayetlerden hangisinde Allah'ın yaratılmışlara benzemediği **vurgulanmaktadır?**

- a) "De ki: O, Allah'tır, bir tektir." **İhlâs-1**
- b) "Onun benzeri hiçbir şey yoktur" **Şûrâ-11**
- c) "O, her şeyi hakkıyla bilendir." **Hadid-3**
- d) "Şüphesiz Allah bütün yaptıklarınızı görür."

Bakara-110

**5.SINIF DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ “ALLAH VARDIR VE BİRDİR”
KONUSU ÇALIŞMA KAĞIDI**

1. Aşağıdaki cümlelerin açıkladığı durumlar Yüce Allah'ın hangi sıfatlarına (özelliklerine) örnek olabilir? Yazınız.

Allah bizleri ve tüm varlıkları yoktan var etmiştir.	
Yüce Rabbimiz, ezelidir, yani O'nun bir başlangıcı yoktur. O hep vardı.	
Biz birbirimize benzeyebiliriz, fakat Allah'a benzeyen hiçbir varlık yoktur.	
Yüce Allah, zihnimizden geçen düşünceler de dahil olmak üzere her şeyi bilmektedir.	
O bir şeyi yapmak istediği zaman sadece “Ol” der ve o şey olur. Yani Allah dilediği her şeyi yapabilecek güçtedir.	
Yaratıcımız olan Allah tektir. O'ndan başka bir ilah yoktur.	
O, insanlara iletmek istediği mesajları peygamberler yoluyla bizlere aktarmıştır.	
Allah'ın varlığı kendindedir. O'nu hiç kimse var etmemiştir.	

2. Yüce Allah'ın bir olduğuna (tevhid inancı) inanıyoruz. Acaba evrende bir değil de birden çok ilah olmuş olsaydı ne olurdu? Açıklayınız.

“Grimm Kardeşler

Bir zamanlar Hansel ve Gretel adında iki kardeş varmış. Anneleri onlar daha bebekken ölmüş. Oduca olan babaları, anneleri öldükten birkaç yıl sonra tekrar evlenmiş.

Oduncunun yeni karısı hali vakti yerinde bir aileden geliyormuş. Ormanın kıyısında virane bir kulübede oturmaktan ve kıt kanaat yaşamaktan nefret ediyormuş.haline razı olmuyor çalışıp Allahında yardımıyla kazanç elde edip evi geçindireceklerine inanmıyormuş,Üstelik üvey çocuklarını da hiç sevmiyormuş.

Hansel ve Gretel çok soğuk bir kış gecesi, yataklarına yatmış uyumaya hazırlanırken, üvey annelerinin babalarına:

(Üvey anne): "Çok az yiyeceğimiz kaldı. Eğer bu çocuklardan kurtulmazsak, hepimiz açlıktan öleceğiz," . dediğini duymuşlar.

Babaları bağırarak karşı çıkmış.

Baba:Hayır olmaz onları nasıl ormana bırakırız Allah onlarında nasibini verecektir

Üvey anne:"Tartışmaya gerek yok," "Ben kararımı verdim. Yarın onları ormana götürüp bırakacağız."

(Hansel): "Endişe etme," diyerek kardeşini teselli etmiş.Allah bizimle beraberdir korkma. "Evin yolunu buluruz."

O gece aklına bir çıkar yol gelip kurtulmaları için Allaha dua etmiş sonra aklına bir fikir gelmiş.Hansel geç saatlerde gizlice dışarı çıkmış ve cebine bir sürü çakıl doldurmuş.

Sabah olunca, ailece ormana doğru yürümeye başlamışlar. Yürürlerken Hansel cebindeki çakılları kimseye fark ettirmeden atıp, geçtikleri yolu işaretlemiş. Öğle üzeri babalarıyla üvey anneleri onlar için bir ateş yakmışlar ve hemen geri döneceklerini söyleyip ormanın içinde yok olmuşlar. Tabii geri dönmemişler.

Kurtlar etraflarında ulurken tir tir titreyen Hansel ve Gretel ay doğana kadar ateşin yanından ayrılmamış.Allahın onları gördüğünü koruduğunu düşünerek rahatlamışlar Aya gökyüzüne bakarak güzelliğini seyretmişler.

(Hansel):'Evren ne kadar düzenli değilmi kardeşim '? Ay yıldızlar güzel bir tablo gibi.

(Gretel):'yıldızlar ay düşmeden nasıl duruyor abi demiş? 'Ayın yıldızların ışığı her gün yanıyor ama hiç sönmüyor?

(Hansel):Kardeşim Allahın herşeye gücü yeter, kainattaki düzen bu ay bu yıldızlar bu dünya hep onun gücüyle ayaktadır.O ol der oluverir.Herşey onun dilemesiyle oluşur.

Sonra birlikte çok sevdikleri ilahi söylemişler,”(<http://kurs.diyanet.gov.tr/multimedya/1/amin.html>)

“Rabbim buyuruyor bak gökyüzüne

Sanat sanat üstüne Gel teslim ol Rabb'ine

Teslim ol teslim ol Rabb'ine

Allah de Allah de her zaman Allah de Allah de Allah de her yerde Allah de Rabbim buyuruyor gez yeryüzünde İbret ibret üstüne

Gel teslim ol Rabb'ine

Teslim ol teslim ol Rabb'ineAllah de Allah de her zaman Allah de Allah de Allah de her yerde Allah de

Üstümüzde gökyüzü Altımızda yeryüzü Yeter artar Ol sözü

Gel teslim ol Rabb'ine Teslim ol teslim ol Rabb'ine

Allah de Allah de her zaman Allah de Allah de Allah de her yerde Allah de”

Onlar ilahi söylerken Ayın ışığı iyice belirilmiş sonra ay ışığında parlayan çakılları izleyerek hemen evin yolunu bulmuşlar.

Babaları onları görünce sevinçten havalar uçmuş.

(Baba):Allahım şükürler olsun sana Onları korudun bana yine gönderdin.

Üvey anneleri de çok sevinmiş gibi davranmış ama aslında kararını değiştirmemiş.Çünkü. Allahın onlara yardım etmeyeceğini fakirlikten açlıktan hepsinin öleceğine inanıyormuş,Üç gün sonra onlardan kurtulmayı tekrar denemek

istemmiş. Gece, çocukların odasının kapısını kilitlemiş. Bu sefer Hansel'in çakıl toplamasına izin vermemiş. Ama Hansel akıllı bir çocukmuş. Sabah ormana doğru yürürlerken, akşam yemeğinde cebine sakladığı kuru ekmeğin kırıntılarını yere saçıp arkasında bir iz bırakmış.

Öğleye doğru üvey anneleriyle babaları çocukları yine bırakıp gitmişler. Onların geri dönmediklerini görünce, Hansel ve Gretel sabırla ayın doğup yollarını aydınlatmasını beklemişler. Ama bu sefer geride bıraktıkları izi bulamamışlar. Çünkü kuşlar bütün ekmeğin kırıntılarını yiyip bitirmişler.

Bu defa çocuklar gerçekten de kaybolmuşlar. Ormanda, üç gün üç gece, aç açına ve korkudan titreyerek dolanıp durmuşlar. Ama Allahın yardımına güveniyorlarmış. Üçüncü gün, bir ağacın dalında kar beyazı bir kuş görmüşler. Kuş onlara güzel sesiyle şarkılar söylemiş.

(Gretel):Allah ne güzel yaratmış kuşu bembeyaz, seside çok güzel. evrende çeşit çeşit hayvanların hepsi ayrı güzellikte demi Abi demiş,

(Hansel): Evet kardeşim Yeri göğü yaratan nice nimetlerle bizi donatan ve her hayvana her insana ayrı şekil veren Bir yüce ve güç kudret sahibi O dur.bu kuşta diğer kuşlardan ayrı bir güzellikte.

Onlar bu kuşun güzelliği karşısında açlıklarını unutup kuşun peşine düşmüşler. Kuş onları tuhaf bir evin önüne getirmiş. Bu evin duvarları ekmekten, çatısı pastadan ve pencereleri şekerdenmiş.

Çocuklar tüm sıkıntılarını unutmuşlar ve eve doğru koşmuşlar. Tam Hansel çatıdan, Gretel de pencereden bir parça yiyecekken içeriden bir ses duyulmuş:

Cadı:"Evimi kim kemiriyor bakiyim?"

Bir bakmışlar kapıda dünya tatlısı yaşlı bir teyze. Cadı:"Zavallıcıklarım benim," demiş kadın, "girin içeri."

İçeri girmişler ve hayatlarında hiç yemedikleri yiyecekleri yemişler. O gece kuş tüyü yataklarda yatmışlar.Allaha şükretmişler Allah'ın her zaman onların yanında olduğunu yine onları kurtardıklarını düşünerek huzur dolmuşlar.

Fakat sabah her şey değişmiş. Yaşlı kadın dikkatsiz çocukları tuzağa düşürmek için evini ekmek ve pastadan yapmış bir cadıymış meğer. Hansel'i saçlarından tuttuğu gibi yataktan kaldırmış ve onu bir ahıra kilitlemiş. Sonra da Gretel'i sürüye sürüye

mutfağa götürmüş. Cadı: "Kardeşin bir deri bir kemik!" demiş cırtlak bir sesle. "Ona yemekler pişir! Onu şişmanlat! Eti budu yerine gelince ağzıma layık bir yemek olacak! Ama sen hiçbir şey yemeyeceksin! Bütün yemekleri o yiyecek."

Gretel ağlamış, ağlamış, ama çaresiz cadının söylediklerini yapmış.

Neyse ki Hansel'in aklı hâlâ başındaymış. Gözleri pek iyi görmeyen cadıyı kandırmaya karar vermiş. Cadı şişmanlayıp şişmanlamadığını anlamak için her sabah Hansel'in parmağını yokluyormuş. Hansel de parmağı yerine bir tavuk kemiği uzatıyormuş ona.

Cadı:"Yok, olmaz. Yeterince şişman değil!" diye bağııyormuş.Sonra da mutfağa gidip Gretel'e daha fazla yemek yapmasını söylüyormuş.

Bu böyle bir ay sürmüş. Bir gün artık cadının sabrı taşmış.

(Cadı):"Şişman, zayıf fark etmez. Bugün Hansel böreği yapacağım!" diye haykırmış Gretel'e. "Fırına bak bakalım hamur kıvama gelmiş mi!" korku içinde olmasına rağmen Gretel'in de Hansel gibi hâlâ aklı yerindeymiş. Cadının onu fırına iteceğini anlamış.

(Gretel): "Başımı fırına sokamıyorum! Hamuru göremiyorum!" diye sızlanmış. Cadı elinin

tersiyle Gretel'i hızla kenara itmiş ve başını fırına sokmuş. Gretel bütün gücünü toplayıp yaşlı cadıyı fırının içine itmiş, sonra da arkasından kapağı kapamış.

Gretel ve Hansel böylece kurtulmuş, ama hâlâ eve nasıl gideceklerini bilmiyorlarmış. Tekrar ormana dalmışlar.

Hansel: Kardeşim cadıdan kurtulduk biz aklımızı kullanıp Allaha teslim olalım yine ona dayanalım Bizi Allah yine koruyacaktır.

Bir süre sonra karşılarına bir dere çıkmış. Bir ördek önce Hansel'i sonra da Gretel'i karşı kıyıya geçirmiş. Çocuklar birden buldukları yeri tanımışlar. Hızla evlerine doğru koşmuşlar.Onları karşısında gören babaları çok mutlu olmuş,çokta pişman olmuş, çünkü ne kadar fakirde olsalar çalışıp kazanabileceklerini Allah'ın onlara yardım edeceğini düşünmeden çocuklarını ormana bırakmışlar fakat çalışıp Aklını kullanıp bir iş bulsaydı Allah'a da

tevekkül etselerdi bunlar olmayacaktı.Şükrederek sevinç gözyaşları içinde onlara sarılmış,onları ormanda bıraktıktan kısa bir süre sonra o acımasız üvey annelerinin ailesinin yanına gittiğini söylemiş. Yaptıkları için üzüntüden nasıl kahrolduğunu

anlatmış.üvey anneleri Allah'ın yardımına güvenmeyen halinden şikayetçi olan biri olduğunu böyle yapmaması gerektiğini iyi anlamış,

Babalarını bir sürpriz daha bekliyormuş. Hansel ceplerinden, Gretel de önlüğünün cebinden cadının evinde buldukları altın ve elmasları çıkartmışlar. Ailenin tüm sıkıntıları sona ermiş böylece. O günden sonra da ömürlerini mutluluk ve şükür içinde sürdürmüşler.Allahın her zaman onlarla olduğunu Çalışana aklını kullananlara yardım ettiğini anlamışlar.Ömürlerini Allaha güvenip huzur içinde geçirmişler.

Yönerge:

1. Kura ile öğrenciler belirlenir.
2. Hikaye bu haliyle rol paylaşımı yapılarak öğrencilere oynattırılır.
3. Yukarıda ilahinin linki de verilmiştir dileyen ilahiyi indirip yada ses kayıt yapıp öğrenciye dinleterek öğretebilir.

ÖZGEÇMİŞ

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı:	Kübra YAŞAR	İmza:	<i>K. Yaşar</i>
Doğum Yeri:	Cihanbeyli		
Doğum Tarihi:	02.06.1990		
Medeni Durumu:	Bekar		

Öğrenim Durumu

Derece	Okulun Adı	Program	Yer	Yıl
İlköğretim	Kelhasan İ.Ö.O/Ayşegül ve Nesrin Kardeşler İdo	İlkokul	Konya	2001
Ortaöğretim	Vali İhsan Dede OrtaOkulu	Ortaokul	Konya	2004
Lise	Konya Merkez İmam Hatip Lisesi	Lise	Konya	2008
Lisans	Necmettin Erbakan Üniversitesi	İlahiyat Fakültesi Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	Konya	2013
Yüksek Lisans				
Becerileri:				
İlgi Alanları:				
İş Deneyimi:	MEB.Öğretmen 2013-			
Aldığı Ödüller:				
Hakkında bilgi almak için önerebileceğim şahıslar:				
Tel:	05444384179			
Adres	Yeni mah. 138609. Sok. Polat Apt. No:30 Kat4/4 Kulu /KONYA			